

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
 bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
 „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

GAMTAMOKSLINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS PROJEKTAS
GAMTOS MOKSLAI. 1–8 KLASĖ

Programos projektą parengė:

Rima Baltrušaitienė, Jurgita Blažienė, Violeta Dzenienė, Vidmantas Kančiauskas, Jolita Kančiauskienė, Violeta Kundrotienė, Ingrida Mereckaitė, dr. Asta Navickaitė, Miglė Parachnevičienė, Birutė Petraitienė, Margarita Purlienė, dr. Rimantas Raudonis, dr. Daiva Sevalneva, Rigonda Skorulskienė, Algirda Surblienė, dr. Rasa Šlinkšienė, dr. Jelena Tamulienė, Jelizaveta Tumlovskaja, Daiva Vaitkienė, Ona Vaščenkienė.

Turinys

Bendrosios nuostatos.....	2
1. Gamtamokslinio ugdymo paskirtis	2
2. Gamtamokslinio ugdymo tikslai ir uždaviniai.....	3
2.1. Tikslas	3
2.2. Pradinio ugdymo uždaviniai.....	3
2.3. Pagrindinio ugdymo uždaviniai.....	3
3. Kompetencijų ugdymas dalyku	4
4. Pasiekimų sritys	5
5. Pasiekimų raida.....	7
6. Mokymosi turinys.....	14
6.1. Mokymosi turinys 1 klasei	14
6.2. Mokymosi turinys 2 klasei	15
6.3. Mokymosi turinys 3 klasei	16
6.4. Mokymosi turinys 4 klasei	17
6.5. Mokymosi turinys 5 klasei	18
6.6. Mokymosi turinys 6 klasei	19
6.7. Mokymosi turinys 7 klasei	20
6.8. Mokymosi turinys 8 klasei	22
7. Pasiekimų vertinimas.....	25
8. Pasiekimų lygių požymiai.....	26
8.1. 1–2 klasės	26
8.2. 3–4 klasės	31
8.3. 5–6 klasės	37
8.4. 7–8 klasės	43

Bendrosios nuostatos

Gamtos mokslai suteikia galimybes atsakyti į žmoniją dominančius ir jai svarbius klausimus apie supantį pasaulį ir technologijas, remiantis įrodymais, pagrįstais patirtimi, stebėjimais ir tyrimais. Gamtos mokslų žinios nėra dogmatiškos – jos nuolat peržiūrimos ir tikslinamos, atsižvelgiant į naujus duomenis.

Gamtamokslinis ugdymas remiasi vertybinėmis nuostatomis. Jis grindžiamas gamtos ir technikos reiškinių bei procesų holistine interpretacija ir yra orientuotas į gamtoje vykstančių reiškinių pažinimą juos interpretuojant lokaliame ir globaliame kontekste, atskleidžia gamtos mokslų ir technologijų vystymosi dinamiką ir alternatyvas. Mokantis gamtos mokslų vertingas mokslo atradimų džiaugsmo patyrimas ir natūralaus smalsumo apie supantį pasaulį žadinimas. Labai svarbi mokinių tiriamoji veikla, apimanti ne tik konkrečių užduočių atlikimą, bet ir tyrimų planavimą. Tai sudaro prielaidas mokiniams ugdytis kritinio ir kūrybinio mąstymo, problemų sprendimo gebėjimus, kelti asmeninius iššūkius, susikurti naujų žinių, identifikuoti problemas, aiškinti reiškinius, daryti įrodymais grįstas išvadas, naudoti tyrimų metodus ir kt. Svarbu mokinius skatinti atpažinti gamtamokslines problemas ir jas spręsti, vadovaujantis darniojo vystymosi, sveikos gyvensenos principais, atsakingai taikant įgytas žinias ir gebėjimus įvairiose gyvenimo situacijose. Svarbi gamtamokslinio ugdymo dalis – mokinių vertybinių nuostatų plėtojimas siekiant, kad jie taptų brandžiomis, pasitikinčiomis savo jėgomis kūrybiškomis, gerbiančiomis kitokią nuomonę, priimančiomis įvairias kultūras, tautiškai sąmoningomis, pilietiškomis, demokratiškomis asmenybėmis, kurioms yra svarbios bendrosios žmogaus moralės normos, asmeninė atsakomybė ir dalyvavimas sprendžiant darnaus vystymosi problemas pagal savo kompetenciją ir galimybes.

Gamtamokslinio raštingumo pradmenų mokiniai įgyja pradinėje mokykloje per „Pasaulio pažinimo“ pamokas, pagrindinėje mokykloje jis plėtojamas per gamtos mokslų, biologijos, chemijos ir fizikos pamokas: 5–6 klasėse integraliai per dalyko „Gamtos mokslai“ pamokas; 7–8 klasėse mokyklos bendruomenė gali pasirinkti toliau tęsti integralų gamtamokslinį ugdymą per dalyko „Gamtos mokslai“ pamokas ar per atskiras biologijos, chemijos ir fizikos pamokas; 9–10 klasėse per biologijos, chemijos ir fizikos pamokas.

Ugdymo sritį sudarantys dalykai

Dalykas	Mokymosi metai									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gamtos mokslai (Pasaulio pažinimas)	x	x	x	x						
Gamtos mokslai					x	x	x	x		
Biologija							x	x	x	x
Chemija								x	x	x
Fizika							x	x	x	x

1. Gamtamokslinio ugdymo paskirtis

Gamtamokslinis ugdymas skirtas skatinti mokinių domėjimąsi gamtos mokslais ir plėtoti jų gamtamokslinį raštingumą ir kompetencijas:

- naudotis gamtos tyrimų metodais ir žiniomis bei supratimu apie gamtos mokslų, reiškinius procesus ir sampratas ieškant atsakymų į išylančius klausimus;
- pateikti ir vertinti argumentus, kurie remtųsi faktais, bei formuluoti pagrįstas išvadas;
- aiškinti žinių svarbą priimant asmeninius sprendimus, lokalių ir globalių gamtamokslinių problemų sprendimų pagrįstumą;
- suprasti žmogaus veiklos sukeltus pokyčius gamtoje ir imtis asmeninės atsakomybės už aplinkos išsaugojimą, tausoti savo ir kitų žmonių sveikatą.

2. Gamtamokslinio ugdymo tikslai ir uždaviniai

2.1. Tikslas

Sudaryti galimybę kiekvienam mokiniui per gamtamokslinio ugdymo turinį įgyti kompetencijų pagrindus ir aukštesnius pasiekimus suteikiant tvirtų ir tvarių žinių. Siekiama, kad mokiniai įsisavinę esmines gamtamokslines sąvokas ir sampratas, įgytų gebėjimų, padedančių pažinti save ir pasaulį, ugdytis vertybines nuostatas ir pasitikėjimą savo galiomis. Mokiniai rengiami tolesniam gyvenimui kaip visaverčiai socialiai atsakingi piliečiai, gebantys kūrybiškai veikti, sveikai gyventi ir spręsti darnaus vystymosi problemas, pasirenkę tolesniam mokymuisi ir nusiteikę mokytis visą gyvenimą.

2.2. Pradinio ugdymo uždaviniai

Siekdami gamtamokslinio ugdymo tikslo mokiniai:

- įgyja aktualių ir prasmingų žinių apie save, artimiausios aplinkos gamtos objektus ir reiškinius; taiko įgytas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus spręsdami kasdienio gyvenimo, sveikos gyvensenos ir darnaus vystymosi problemas;
- plėtoja gebėjimus stebėti, tyrinėti, atlieka nesudėtingus tyrimus saugiai naudodamiesi priemonėmis ir medžiagomis;
- kelia klausimus ir ieško atsakymų; analizuoja informaciją, ją interpretuoja, kritiškai vertina; kelia idėjas ir kūrybiškai numato jų įgyvendinimą, apmąsto įgytas žinias ir patirtį;
- įgyja supratimą, kad žmonių ir gamtos gyvenimas yra sąryšingas, ugdomi vertybines nuostatas: pagarbą gyvybei ir gamtai; atsakomybę už savo ir kitų gyvybę ir sveikatą, gamtos puoselėjimą ir saugojimą, savo veiksmų pasekmes.

2.3. Pagrindinio ugdymo uždaviniai.

Siekdami gamtamokslinio ugdymo tikslo mokiniai:

- atpažįsta ir klasifikuoja svarbiausius gyvosios ir negyvosios gamtos objektus ir reiškinius, pastebi dėsningumus, supranta ir taiko pagrindines gamtos mokslų sąvokas, dėsnius ir teorijas, tikslingai vartoja dydžių simbolius ir dimensijas, sprendžia nesudėtingas praktines gamtos mokslų problemas, taiko įgytas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus spręsdami kasdienio gyvenimo, sveikos gyvensenos ir darnaus vystymosi problemas;
- kelia klausimus ir formuluoja hipotezes, planuoja stebėjimus ir bandymus, juos atlieka saugiai naudodamiesi laboratorine įranga ir medžiagomis, apibendrina gautus duomenis, vertina jų tikslumą ir patikimumą, formuluoja pagrįstas išvadas atsižvelgdami į hipotezes;
- domisi organizmų įvairove, atpažįsta pagrindines organizmų grupes, supranta jų prisitaikymo prie aplinkos reikšmę gyvybės išlikimui, pagrindinius gyvybinius procesus, sveikos gyvensenos principus;
- tyrinėdami įvairias medžiagas, jas atpažįsta, apibūdina jų savybes, naudojimą ir paplitimą gamtoje, klasifikuoja pagal savybes, pastebi medžiagų kitimų dėsningumus;
- tyrinėdami ir analizuodami gyvosios ir negyvosios gamtos reiškinius, jų priežastinius/priežasties-pasekmės ryšius, žmogaus veiklos poveikį gamtai, ugdomi mokslinę pasaulėvoką ir atsakingą požiūrį į aplinką, gamtą, gyvybę;
- diskutuodami išreiškia socialiai atsakingą ir argumentais grįstą nuomonę šalies ir pasaulio gamtos išteklių naudojimo ir ekologinio tvarumo klausimais.
- domėdamiesi gamtos mokslų ir technologijų raida Lietuvoje ir pasaulyje, mūsų šalies prioritetinėmis gamtos mokslų, technikos ir technologijų plėtotės kryptimis, susipažįsta su profesijomis, kurioms reikia gamtos mokslų žinių ir gebėjimų.

3. Kompetencijų ugdymas dalyku

Kompetencija	Kompetencijos raiška
3.1. Pažinimo kompetencija	Gamtamokslinės žinios konstruojamos grindžiant mokslinę metodologiją, mokiniai motyvuojami tyrinėti gamtos procesus, pritaikyti dalykinio mąstymo formas ir pažinimo metodus, formuluoti pagrįstas išvadas, apmąstant gamtos mokslų teoriją ir praktiką kurtis vientisą pasaulėvaizdį. Mokiniai skatinami reflektuoti savo mokymąsi, (įsi)vertinti patirtį ir pažangą, mokytis iš klaidų, išsikelti naujus tikslus.
3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	Per gamtamokslines veiklas mokiniai skatinami pasitikėti savo jėgomis, visapusiškai ir lanksčiai reflektuoti bei kūrybiškai taikyti ir turtinti/plėtoti asmenybėje slypinčius išteklius; prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir įsivertinti savo poelgių pasekmes; sudaromos sąlygos išsiaiškinti sveikos gyvensenos, fizinio aktyvumo ir asmeninės gerovės sąsajas, formuoti sveikos gyvensenos nuostatas. Veiklos organizuojamos taip, kad mokiniai galėtų ugdytis bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius.
3.3. Kūrybiškumo kompetencija	Gamtos mokslų pamokose skatinama kūrybinė mokinių veikla; ugdomas poreikis patiems tirti, ieškoti, nagrinėti ir kritiškai vertinti tyrinėjimui reikalingą informaciją, generuoti sau ir kitiems reikšmingas idėjas, kurti produktus, modeliuoti sprendimus, juos vertinti; sudaromos galimybės tyrinėti gamtos reiškinius ir objektus, pasirinkti veiklą numatant galimus veiklos padarinius ateityje, aptarti veiklos plėtotės idėjas ir jų įgyvendinimo prielaidas.
3.4. Pilietiškumo kompetencija	Per gamtamokslines veiklas mokiniai identifikuodami, nagrinėdami ir sprenddami problemas susipažįsta su gamtos apsaugą reglamentuojančiais dokumentais, kritiškai vertina žiniasklaidoje pateikiamą gamtamokslinę informaciją; skatinami prisiimti atsakomybę už savo veiklą ir jos rezultatus, imtis veiksmų ir dalyvauti bendruomenės veikloje saugant gamtą ir racionaliai vartojant išteklius. Per darnaus vystymosi tematiką ugdomas socialinis atsakingumas.
3.5. Kultūrinė kompetencija	Mokiniai nagrinėja gamtos mokslų vystymąsi Lietuvoje ir pasaulyje, susipažįsta su saugomais gamtos objektais, puoselėja pagarbą gyvajai ir negyvajai gamtai, ugdo atsakomybę už gamtos išteklių naudojimą ir išsaugojimą; etiškai vykdo įvairias veiklas atsižvelgdami į kultūrinius ir subkultūrinius veiklos dalyvių ir adresatų skirtumus.
3.6. Komunikavimo kompetencija	Gamtamokslinio ugdymo pamokose veikla organizuojama taip, kad būtų sudaromos galimybės mokiniams kurti, perduoti, suprasti gamtamokslines žinias parenkant įvairias verbalines ir neverbalines priemones ir technologijas; išmokti rasti ir pasirinkti informaciją įvairiuose informacijos šaltiniuose; skirti objektyvią informaciją nuo subjektyvios.

4. Pasiekimų sritys

Pasiekimų sritis	Pasiekimai
A. Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas	<p>Formuodamiesi supratimą apie tai, kuo remiantis ir kaip formuluojami gamtos mokslų dėsniai ir teorijos, kaip jos kinta ir yra naudojamos siekiant paaiškinti gamtoje vykstančius reiškinius tam, kad juos būtų galima valdyti ir pritaikyti žmonių gyvenime, mokiniai supras gamtos mokslų svarbą nuolatiniam visuomenės vystymuisi, žmonijos gerovės ir klestėjimo prielaidoms sukurti.</p> <p>Šios pasiekimų srities pasiekimai:</p> <p>A1. Įvardija ir paaiškina, ką tiria gamtos mokslai, kokias problemas sprendžia. Pateikia teorinių ir taikomųjų gamtos mokslų sričių pavyzdžių.</p> <p>A2. Apibūdina gamtos mokslų teorijų, modelių kūrimo, pagrindimo principus, paaiškina teorijų, modelių kitimą.</p> <p>A3. Įvardija moksliniams tyrimams taikomus etikos reikalavimus. Sieja etikos normas su gamtos mokslų raida ir prognozuoja jų kitimą.</p> <p>A4. Apibūdina ir kritiškai vertina gamtos mokslų poveikį ir svarbą žmogui, bendruomenei, visuomenei. Apibūdina gamtos mokslų vystymąsi Lietuvoje ir pasaulyje: įvardija žymiausius gamtos mokslų atstovus ir svarbiausius pasiekimus.</p>
B. Gamtamokslinis komunikavimas	<p>Mokydamiesi atsirinkti, suprasti, kurti ir perduoti informaciją naudojant gamtos mokslų sąvokas, terminus, simbolius, formules ir dydžių matavimo vienetus, mokiniai susiformuos supratimą apie specifinę įvairialypę gamtamokslinę kalbą, išmoks ją tinkamai vartoti ir komunikuoti gamtamoksliniais klausimais, ugdysis komunikavimo kompetenciją.</p> <p>Šios pasiekimų srities pasiekimai:</p> <p>B1. Skiria ir tinkamai taiko gamtamokslines sąvokas, terminus, simbolius, formules, matavimo vienetus.</p> <p>B2. Atsirenka reikiamą įvairiais būdais pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, lygina, kritiškai vertina, klasifikuoja, apibendrina, interpretuoja, jungia skirtingų šaltinių informaciją, tinkamai cituoja šaltinius.</p> <p>B3. Skiria objektyvią informaciją, faktus, duomenis nuo subjektyvios informacijos, nuomonės, pasirenka patikimus informacijos šaltinius.</p> <p>B4. Tinkamai ir tikslingai, laikydamasis etikos ir etiketo, vartoja kalbą skirtingais būdais ir formomis perteikdamas kitiems gamtamokslinę informaciją, atlikdamas užduotis.</p> <p>B5. Formuluoja klausimus, argumentais grindžia savo atsakymus.</p>
C. Gamtamokslinis tyrinėjimas	<p>Mokydamiesi tyrinėti ir mokantis tyrinėjant mokiniai susiformuos supratimą, kad atliekant tyrimus ir stebėjimus yra gaunamos žinios, kurios reikalingos suprasti ir paaiškinti gamtoje vykstančius reiškinius, pažinti pasaulį ir jį keisti, nedarant žalos gamtai, suvokti savo vietą ir vaidmenį gamtoje.</p> <p>Šios pasiekimų srities pasiekimai:</p> <p>C1. Paaiškina, kas yra tyrimai, įvardija tyrimų atlikimo etapus.</p> <p>C2. Kelia probleminius klausimus, su jais susietus tyrimo tikslus, formuluoja hipotezes.</p> <p>C3. Planuoja tyrimą: pasirenka tinkamą tyrimo būdą, priemones, medžiagas, tyrimo atlikimo vietą, laiką bei trukmę, numato tyrimo rezultatų patikimumo užtikrinimą.</p> <p>C4. Atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, tiksliai nuskaito matavimo priemonių rodmenis.</p>

	<p>C5. Analizuoja gautus rezultatus ir duomenis: įvertina jų patikimumą, atrenka reikiamus išvadais daryti, atlieka reikalingus skaičiavimus ir pertvarkymus, pateikia tinkamais būdais.</p> <p>C6. Formuluoja išvadas atsižvelgdamas į tyrimo hipotezę, apmąsto atliktas veiklas, numato tyrimo tobulinimo ir plėtotes galimybes.</p>
D. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas	<p>Atpažindami gamtos mokslų tiriamus objektus, procesus ir reiškinius, mokydamiesi juos apibūdinti, modeliuoti ir paaiškinti mokiniai išmoks pritaikyti gamtamokslines žinias įvairiose, tame tarpe ir naujose, situacijose. Suprasdami reiškinių priežasties ir pasekmės ryšius, bendrus dėsningumus, mokėdami juos paaiškinti ir pritaikyti, siedami įvairių sričių žinias mokiniai geriau supras supantį pasaulį, susiformuos vientisą pasaulėvaizdį.</p> <p>Šios pasiekimų srities pasiekimai:</p> <p>D1. Atpažįsta gamtos mokslų objektus ir reiškinius, juos apibūdina.</p> <p>D2. Tikslingai taiko turimas gamtos mokslų žinias įvairiose situacijose, aiškindamasis procesus ir reiškinius, sieja skirtingų mokslų žinias į visumą.</p> <p>D3. Aiškina reiškinių dėsningumus, atpažįsta priežasties ir pasekmės ryšius, taiko gamtos mokslų dėsnius.</p> <p>D4. Klasifikuoja, lygina objektus, procesus, reiškinius atsižvelgdamas į jų savybes ir požymius.</p> <p>D5. Modeliuoja įvairius procesus ir reiškinius, įvardija bendrus dėsningumus.</p>
E. Problemų sprendimas ir refleksija	<p>Atlikdami įvairias gamtamokslines užduotis mokiniai išmoks pasirinkti tinkamas strategijas, generuoti ir vertinti sau ir kitiems reikšmingas kūrybines idėjas, kurti produktus, reflektuoti savo mokymąsi ir padarytą pažangą.</p> <p>Šios pasiekimų srities pasiekimai:</p> <p>E1. Pasirenka tinkamas strategijas atlikdamas įvairias gamtamokslines užduotis, prognozuoja rezultatus, siūlo problemų sprendimo alternatyvas.</p> <p>E2. Tikslingai ir kūrybiškai taiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose.</p> <p>E3. Kitiškai vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.</p> <p>E4. Reflektuoja asmeninę pažangą mokantis gamtos mokslų, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis, kelia tolesnius mokymosi tikslus.</p>
F. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas	<p>Formuodamiesi supratimą apie žmogaus vietą ir vaidmenį gamtiniame pasaulyje ir ugdydamiesi vertybines nuostatas, kurios yra būtinos socialiai atsakingam piliečiui, mokiniai išmoks prasmingai veikti socialiniame ir kultūriniame kontekste.</p> <p>Šios pasiekimų srities pasiekimai:</p> <p>F1. Įvardija save kaip gamtos dalį, apibūdina organizme vykstančius procesus ir pokyčius remdamasis gamtos mokslų žiniomis, paaiškina sveikos gyvensenos principus ir jų laikosi.</p> <p>F2. Paaiškina sąsajas tarp gamtinės ir socialinės aplinkos, gamtos mokslų ir technologijų, nusako žmogaus veiklos teigimą ir neigiamą poveikį gamtai.</p> <p>F3. Prisiima atsakomybę ir imasi veiksmų saugant gamtą ir racionaliai vartojant išteklius.</p>

5. Pasiekimų raida

1–2 klasė	3–4 klasė	5–6 klasė	7–8 klasė
A. Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas			
<p>A1. Nurodo, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Pateikia paprastų klausimų, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai, pavyzdžių.</p>	<p>A1. Remdamasis pateiktais pavyzdžiais paaiškina, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Pateikia nesudėtingų klausimų, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai, pavyzdžių.</p>	<p>A1. Paaiškina ką ir kaip tiria gamtos mokslai.</p>	<p>A1. Paaiškina, kad gamtos mokslai leidžia pažinti, ir suprasti gamtos ir technikos objektus, procesus, reiškinius bei numatyti procesų, reiškinių pasekmes. Apibūdina gamtos mokslų galimybes sprendžiant įvairias šiuolaikines problemas bei priimant sprendimus. Pateikia teorinių ir taikomųjų gamtos mokslų sričių pavyzdžių.</p>
<p>A2. –</p>	<p>A2. –</p>	<p>A2. Paaiškina, kodėl gamtos moksluose svarbu sieti teorines žinias ir turimą patirtį, planuojant tyrimus remtis teorinėmis žiniomis, o aiškinant teorijas – tyrimų rezultatais.</p>	<p>A2. Paaiškina, kad gamtos mokslų teorijos, modeliai kuriami remiantis žmonijos sukauptomis teorinėmis ir praktinėmis žiniomis, kad tyrimų metu įgytos žinios leidžia geriau suprasti, patvirtinti ar paneigti teorijas ir modelius. Nurodo, kad gamtos mokslų modeliai, teorijos gali vystytis jungiant skirtingų mokslų idėjas, kad gamtos mokslų žinios ir pasaulio suvokimas kinta, atsiradus tyrimų metu patvirtintų naujų įrodymų.</p>
<p>A3. –</p>	<p>A3. –</p>	<p>A3. Aiškina, kodėl moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai. Remiantis pavyzdžiais paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.</p>	<p>A3. Diskutuoja apie etikos normas, pagrindžia jų būtinumą moksliniuose tyrimuose.</p>

A4. Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmonių sukurti daiktai ir technologijos palengvino/-a žmonių gyvenimą.	A4. Remdamasis pateiktais pavyzdžiais paaiškina, kaip gamtos mokslų pasiekimai gali lemti žmogaus ir visuomenės sprendimus.	A4. Aptaria informaciją apie gamtos mokslų raidą, pasiekimus ir jų taikymą. Pateikia gamtos mokslų vystymosi, pasiekimų ir jų taikymo Lietuvoje, pavyzdžių.	A.4. Pateikia gamtos mokslų atradimų taikymo pavyzdžių, nagrinėja galimas jų taikymo teigiamas ir neigiamas pasekmes. Pateikia gamtos mokslų vystymosi istorijos pavyzdžių.
B. Gamtamokslinis komunikavimas			
B1. Pasakodamas apie artimos aplinkos reiškinius ir objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus tinkamai vartoja pagrindines gamtamokslines sąvokas ir terminus, nurodo ilgio (cm, m), masės (g, kg), laiko (para, h) ir temperatūros (°C) matavimo vienetus.	B1. Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus pažįstamame kontekste, pristatydamas savo tyrimų rezultatus, tinkamai taiko ilgio (mm, cm, m, km), masės (g, kg), tūrio (mL, L), laiko (para, h, min, s), greičio (km/h, m/s) ir temperatūros (°C) matavimo vienetus.	B1. Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas ir terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus pažįstamame kontekste, tinkamai taiko ilgio, ploto, tūrio, masės, laiko, temperatūros, tankio, greičio, pagreičio, jėgos simbolius ir ilgio, ploto, tūrio, masės, laiko matavimo vienetus verčia daliniais ir kartotiniais.	B1. Skiria ir tinkamai taiko gamtamokslines sąvokas ir terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus pažįstamame kontekste, tinkamai taiko fizikinių dydžių ir cheminių elementų simbolius, pasirenka tinkamą formulę ir iš jos išreiškia reikiamą fizikinį dydį, matavimo vienetus verčia daliniais ir kartotiniais.
B2. Pateiktame šaltinyje (tekste, paveiksle, diagramoje, lentelėje) randa reikiamą informaciją.	B2. Savo pasirinktuose ar mokytojo rekomenduojamuose informacijos šaltiniuose atrenka, apibendrina ir vertina įvairiais būdais pateiktą nesudėtingą informaciją.	B2. Naudodamas nurodytus reikšminius žodžius, pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>diagrama, lentele, tekstu, ir kt.</i>) ir formomis pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, apibendrina, analizuoja, padedamas kritiškai vertina, interpretuoja, jungia kelių šaltinių informaciją.	B2. Įvardija reikšminius žodžius ir tikslingai pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>grafiku, diagrama, lentele, tekstu, abstrakčiais simboliais ir kt.</i>) ir formomis pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, apibendrina, analizuoja, padedamas kritiškai vertina, interpretuoja, jungia kelių šaltinių informaciją.
B3. Paaiškina, kodėl aiškinantis gamtos objektų ir reiškinių savybes bei požymius yra netinkami jų vaizdavimai grožinėje literatūroje, animaciniuose filmuose ir pan.	B3. Padedamas mokytojo apibūdina, kuris šaltinis būtų patikimas aiškinantis objektų ir reiškinių savybes bei požymius. Skiria asmeninę nuomonę nuo faktų.	B3. Pasirenka patikimus informacijos šaltinius pagal pateiktus kriterijus, atskiria faktus ir duomenis nuo subjektyvios nuomonės.	B3. Pasirenka patikimus informacijos šaltinius, skiria objektyvią informaciją, faktus, duomenis nuo subjektyvios informacijos, nuomonės.
B4. Savais žodžiais pasakoja apie artimiausioje aplinkoje stebimus gamtos objektus ir reiškinius.	B4. Pasakodamas ar rašydamas apie gamtinius objektus ir reiškinius pažįstame kontekste, pristatydamas	B4. Tekstu, piešiniais ar schemomis sklandžiai ir suprantamai perteikia gamtamokslinę informaciją, naudoja	B4. Sklandžiai ir suprantamai, laikydamasis etikos ir etiketo perteikia gamtamokslinę informaciją.

Mokytojo padedamas aprašo ir savais žodžiais pristato atliktus tyrimus. Informaciją pateikia keliais sakiniais, piešiniais, paprasčiausiomis diagramomis ir lentelėmis, skaitmenines technologijas naudoja konsultuodamasis su mokytoju.	tyrimų rezultatus, laikosi esminių etiketo reikalavimų, sklandžiai reiškia mintis, be tikslaus citavimo nurodo, kokius šaltinius naudojo. Informaciją pateikia tekstais ir piešiniais, paprastomis diagramomis ir lentelėmis, naudoja skaitmenines technologijas.	skaitmenines technologijas, nurodo informacijos šaltinius.	Pasirenka ir tikslingai taiko faktų, idėjų, rezultatų ir išvadų pateikimo būdus – grafikus, diagramas, lenteles, modelius, tekstus. Atsižvelgia į adresatą. Tinkamai cituoja šaltinius. Naudoja skaitmenines technologijas.
B5. Formuluoja vienareikšmiškai suprantamus klausimus apie artimiausioje aplinkoje stebimus gamtos objektus ir reiškinius. Aiškiai ir konkrečiai atsako į klausimus, remdamasis gamtos mokslų žiniomis ir savo patirtimi.	B5. Formuluoja klausimus, kurie padėtų giliau suprasti gamtos objektus ir reiškinius pažįstame kontekste. Išsamiai atsako į klausimus, paaiškina atsakymus remdamasis gamtos mokslų žiniomis.	B5. Siekdamas išsiaiškinti ir suprasti reiškinius, jų dėsningumus, objektų savybes ir gamtamokslinę informaciją, formuluoja klausimus. Pateikia išsamius ir aiškius atsakymus, kuriuos paaiškina remdamasis gamtos mokslų žiniomis.	B5. Nagrinėdamas gamtamokslinę informaciją ir atlikdamas tyrimus formuluoja klausimus padėsiančius išsiaiškinti ir suprasti reiškinių dėsningumus ir objektų savybes. Pateikia išsamius ir aiškius atsakymus pagrįstus tyrimų rezultatais ir faktais.
C. Gamtamokslinis tyrinėjimas			
C1. Kartu su mokytoju aptaria, kodėl svarbu tyrinėti pažįstant pasaulį ir kaip atliekami tyrimai.	C1. Nurodo tyrimų svarbą pažįstant pasaulį. Nurodo tyrimo atlikimo etapus.	C1. Apibūdina, kas yra tyrimas, įvardija tyrimo atlikimo būdus, paaiškina kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, įvardiją tyrimo atlikimo etapų seką.	C1. Paaiškina, kas yra tyrimas, apibūdina skirtingus atlikimo būdus, įvardija tyrimo atlikimo etapų seką.
C2. Mokytojo padedamas kelia paprasto tyrimo klausimą, nurodo, tikslą, formuluoja akivaizdžią hipotezę, prieš tai su mokytoju išsiaiškinus, kas bus tyrinėjama.	C2. Remdamasis turimomis gamtamokslinėmis patyriminėmis žiniomis kelia paprasto tyrimo klausimą, formuluoja hipotezę.	C2. Pastebėjęs probleminę situaciją artimoje aplinkoje, formuluoja klausimus, tikslą ir hipotezę.	C2. Formuluoja probleminius klausimus, tyrimo tikslus, hipotezes atpažįstamoms situacijoms tirti.
C3. Nurodo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka iš pateiktų tinkamas priemones ir medžiagas. Kartu su mokytoju aptaria tyrimo atlikimo vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą.	C3. Nurodo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones ir medžiagas, nusimato vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Kartu su mokytoju aptaria, ką reikia daryti, kad rezultatai gautųsi patikimi.	C3. Patariamai planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad rezultatai būtų patikimi.	C3. Savarankiškai ir /ar bendradarbiaudamas su kitais klasės mokiniais planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, tyrimo atlikimo vietą, laiką bei trukmę. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad rezultatai būtų patikimi.

<p>C4. Mokytojo padedamas atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka mokytojo nurodytas tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis.</p>	<p>C4. Pasitardamas su mokytoju atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito matavimo priemonių rodmenis. Tyrimus atlieka laikydamasis aptartų tyrimų etikos normų.</p>	<p>C4. Konsultuodamasis atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, matavimo priemonių rodmenis.</p>	<p>C4. Pagal pavyzdį atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, tiksliai nuskaito matavimo priemonių rodmenis, nurodo absoliutines matavimo paklaidas.</p>
<p>C5. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus atrenka ir apibendrina savo surinktus duomenis.</p>	<p>C5. Pasitardamas su mokytoju atrenka ir apibendrina surinktus duomenis, pertvarko jei reikia, analizuoja rezultatus, atrenka tinkamus išvados darymui, pavaizduoja labiau tinkančia pristatymui forma (stulpeline, linijine diagrama, lentelė).</p>	<p>C5. Konsultuodamasis apibendrina gautus rezultatus, juos pateikdamas lentelėse, diagramose ar kitu būdu. Apskaičiuoja duomenų aritmetinį vidurkį.</p>	<p>C5. Apibendrina gautus rezultatus ir duomenis, vertina jų patikimumą. Paaikškina, kaip pasirinkti tyrimo metodai, įranga, žmogiškasis faktorius galėjo paveikti duomenų patikimumą. Pateikiant duomenis skaičiuoja aritmetinį vidurkį, procentus. Duomenis pateikia susistemintų duomenų lentelėmis, diagramomis ar kitais pasirinktais būdais.</p>
<p>C6. Mokytojo padedamas ar savarankiškai (kai paprastas tyrimo tikslas) daro išvadą. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus, nurodo, ką būtų galima daryti kitaip.</p>	<p>C6. Savarankiškai arba pasitardamas su mokytoju palygina gautus rezultatus su hipoteze, formuluoja paprasto tyrimo išvadą. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko, ką būtų galima daryti kitaip. Pasiūlo, kaip pratęsti atliktą tyrimą.</p>	<p>C6. Formuluoja išvadas remdamasis rezultatų duomenimis ir palygina su hipoteze. Nurodo, kurie rezultatai patvirtina hipotezę arba dalijasi idėjomis, kodėl hipotezė nepatvirtino. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdą.</p>	<p>C6. Formuluoja išvadas remdamasis gautais rezultatais. Patikrina, ar pasitvirtino hipotezė, ir paaikškina, kurie rezultatai ir kaip rodo, kad hipotezė pasitvirtino, arba kodėl hipotezė nepatvirtino. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdą.</p>
<p>D. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas</p>			
<p>D1. Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius kasdienėje aplinkoje, apibūdina juos nurodydamas aiškiai pastebimas savybes ar dalis.</p>	<p>D1. Atpažįsta ir įvardija dažnai sutinkamus artimoje aplinkoje gamtos objektus ir reiškinius, apibūdina juos, remdamasis akivaizdžiomis savybėmis,</p>	<p>D1. Atpažįsta ir įvardija gamtos mokslų objektus ir reiškinius aplinkoje ir pateiktoje informacijoje, juos apibūdina įvardydamas savybes,</p>	<p>D1. Atpažįsta ir įvardija gamtos mokslų objektus ir reiškinius įprastose situacijose, juos apibūdina tikslingai vartodamas tinkamus terminus ir sąvokas.</p>

	pagrindinėmis funkcijomis / vaidmenimis ar panaudojimu žmonių gyvenime.	funkcijas ar vaidmenys, panaudojimą.	
D2. Taiko gamtos mokslų žinias paprastose situacijose, atlikdamas nesudėtingas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.	D2. Taiko gamtos mokslų žinias nesudėtingose situacijose, atlikdamas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.	D2. Aiškindamasis gamtamokslinius procesus ir reiškinius, taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias.	D2. Aiškindamasis procesus ir reiškinius taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias jas siedamas tarpusavyje įprastuose kontekstuose.
D3. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus aiškina paprastus dėšningumus kasdienėje aplinkoje, paaiškina, kokių sąlygų reikia, kad vyktų reiškinys.	D3. Paaiškina paprastus artimos aplinkos dėšningumus, atpažįsta ir savais žodžiais paaiškina paprastus priežasties ir pasekmės ryšius.	D3. Paaiškina gamtamokslinių reiškinių dėšningumus, įvardija priežasties ir pasekmės ryšius.	D3. Paaiškina nagrinėjamų reiškinių dėšningumus, atpažįsta priežasties ir pasekmės ryšius, taiko gamtos mokslų dėšnius.
D4. Lygina ir grupuoja kasdienės aplinkos objektus ir reiškinius, atsižvelgdamas į jų aiškiai pastebimas savybes ar požymius.	D4. Lygina, grupuoja ir klasifikuoja artimos aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, remdamasis savybėmis, požymiais, funkcijomis /vaidmenimis ar pateiktais kriterijais.	D4. Lygina, klasifikuoja, objektus, reiškinius ir procesus, remdamasis jų pagrindinėmis savybėmis / požymiais.	D4. Lygina, klasifikuoja, objektus, procesus, reiškinius, remdamasis jų savybėmis ir požymiais.
D5. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus nagrinėja kasdienės aplinkos reiškinių ar procesų paprastus modelius, pastebi ir savais žodžiais įvardija paprasčiausius dėšningumus kasdienėje aplinkoje.	D5. Paaiškina paprastus žinomų reiškinių ir procesų modelius, pasitardamas su mokytoju modeliuoja paprasčiausius reiškinius ar procesus. Pastebi ir savais žodžiais įvardija paprastus dėšningumus artimoje aplinkoje.	D5. Modeliuoja artimos aplinkos procesus ar reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias, pastebi ir įvardija dėšningumus.	D5. Modeliuoja nagrinėjamus procesus ir reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias, pastebi, įvardija ir paaiškina gamtos mokslų dėšningumus.
E. Problemų sprendimas ir refleksija			
E1. Užduotis atlieka pagal mokytojo pateiktą strategiją, numato akivaizdžius užduočių, susietų su turima gyvenimiška patirtimi, rezultatus. Su mokytoju aptaręs paprasčiausią problemą siūlo idėjų jai spręsti.	E1. Atlikdamas užduotis pasirenka vieną strategiją iš dažnai naudojamų, įprastų ar iš mokytojo pasiūlytų, numato akivaizdžius užduočių rezultatus. Siūlo idėjų paprastoms problemoms spręsti, mokytojo padedamas jas aptaria ir vertina.	E1. Pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti, prognozuoja rezultatus, pasiūlo problemos sprendimo būdą ir bent vieną alternatyvą.	E1. Pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti atsižvelgdamas į jos pobūdį ir esamas galimybes, siūlo problemos sprendimo alternatyvų.

E2. Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus atlikdamas gamtamokslines ir kitų mokomųjų dalykų užduotis. Pateikia pavyzdžių, kaip žmonės kurdami daiktus ir technologijas semiasi idėjų iš gamtos.	E2. Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus artimos aplinkos situacijose. Nagrinėdamas žmonių sukurtų daiktų ir technologijų savybes randa analogijų gamtoje.	E2.3 Kūrybiškai taiko turimas gamtos mokslų žinias, gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose.	E2. Tikslingai ir kūrybiškai taiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose.
E3. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3. Mokytojo padedamas vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3. Vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą ir pagrindžia vertinimą argumentais.	E3. Kitiškai vertina savo ir kitų gautus rezultatus, lygina juos tarpusavyje, apibendrina, daro išvadas atsižvelgdamas į realų kontekstą.
E4. Įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų ir atsakydamas į mokytojo klausimus nurodo veiksmus, kurie pagerintų jo mokymąsi.	E4. Pagal pateiktus kriterijus įsivertina savo pasiekimus ir gebėjimą mokytis gamtos mokslų. Padedamas mokytojo nusimato veiksmų planą, kaip sieks pagerinti mokymąsi.	E4. Pagal pateiktus kriterijus reflektuoja asmeninę pažangą, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų, kelia tolesnius mokymosi tikslus.	E4. Reflektuoja asmeninę pažangą mokantis gamtos mokslų, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis, kelia tolesnius mokymosi tikslus.
F. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas			
F1. Nurodo, kad žmogus yra gyvas organizmas ir įvardija jo gyvybinius poreikius. Paaiškina asmeninės higienos, fizinio aktyvumo, dienos režimo, sveikų produktų svarbą sveikatai. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	F1. Nurodo, kad žmogus ir gyvūnai priklauso tai pačiai organizmų grupei ir kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis. Paaiškina priežastis – pasekmės ryšius tarp žmogaus sveikatos ir sveikos gyvensenos įpročių. Paaiškina nepalankių aplinkos veiksnių, kenksmingų medžiagų poveikį sveikatai. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	F1. Remdamasis gamtos mokslų žiniomis paaiškina, kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis ir įvardija savo vaidmenį joje, atpažįsta ir įvardija paauglystėje organizme vykstančius procesus ir pokyčius, įvardija ir apibūdina sveikos gyvensenos principus ir jų laikosi.	F1. Remdamasis gamtos mokslų žiniomis paaiškina, kad žmogus pavaldus tiems patiems gamtos dėsniams, kaip ir visi kiti organizmai. Atpažįsta ir įvardija su lytiniu brendimu susijusias problemas. Paaiškina, kodėl svarbu laikytis sveikos gyvensenos principų, kuo pavojingos psichoaktyvios medžiagos.
F2. Pateikia artimos aplinkos pavyzdžių, kokį teigiamą ir neigiamą poveikį žmogaus veikla daro gamtinei aplinkai.	F2. Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmogaus veikla, jo sukurti produktai ir technologijos veikia gamtinę aplinką.	F2. Paaiškina, kaip žmogaus veikla, mokslo atradimai ir technologijos lemia ne tik pažangą, bet ir socialines, ekologines problemas.	F2. Paaiškina gamtos mokslų ir technologijų įtaką visuomenės raidai. Nurodo gyvenimo sąlygų gerinimo būdus, paaiškina žmogaus veiklos

			pasekmes gamtai ir vertina jas vietovės bei globaliu mastu.
F3. Pateikia pavyzdžių, kaip žmonės ir jis pats tausoja gamtinius išteklius ir saugo aplinką (vandenį, orą, dirvožemį).	F3. Paaiškina gamtos išteklių tausojimo ir saugojimo svarbą žmonių gyvenimo kokybei, antrinių žaliavų perdirbimo naudingumą. Pateikia pavyzdžių, kaip jis prisideda ir galėtų prisidėti prie aplinkos išsaugojimo, išteklių tausojimo.	F3. Paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą, racionaliai vartoti išteklius ir perdirbti antrines žaliavas. Aptaria aplinkos ir išteklių apsaugos būdus, siūlo jų pritaikymą konkrečioje situacijoje, juos įgyvendina.	F3. Apibūdina gamtos išteklių ribotumą. Argumentuotai siūlo kaip mažinti vartojimo apimtį, vengti vienkartinę daiktų, rūšiuoti atliekas ir jas perdirbti. Laikosi aplinkos apsaugos taisyklių, aktualių norminių dokumentų. Nurodo Raudonosios knygos svarbą organizmų pažinimui ir išsaugojimui.

6. Mokymosi turinys

6.1. Mokymosi turinys 1 klasei

- 6.1.1. **Saugus elgesys:** Prisimenamos pagrindinės žmogaus kūno dalys ir jutimo organai; aptarimai pojūčiai; aiškinamasi, kaip juos galima apsaugoti nuo traumų ir kodėl tai svarbu. Mokomasi saugiai elgtis klasėje, žaidimų aikštelėje, kieme. Aiškinamasi, kur kreiptis pagalbos ištikus nelaimėi, kaip elgtis kilus gaisrui.
- 6.1.2. **Sveikas gyvenimas:** Aiškinamasi, kodėl svarbu kasdien mankštintis, grūdintis, laikytis miego, poilsio ir mokymosi režimo, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą. Aiškinamasi mitybos svarba žmogui: kiek kartų valgyti, koks maistas sveikas (*be mitybos piramidžių*). Mokomasi paaiškinti, kad laikantis higienos reikalavimų (pvz., plaunant rankas, valant dantis ir pan.) apsisaugojama nuo ligų. Aiškindamiesi stuburo ir raumenų reikšmę organizmui mokomasi taisyklingos laikysenos – taisyklingai stovėti, sėdėti, nešioti kuprinę, aptariamą netaisyklingos laikysenos pasekmės.
- 6.1.3. **Žmonių įvairovė:** Mokomasi žmones apibūdinti pagal išorinius požymius (pvz., aukštas / žemas, rudaakis / mėlynakis, jaunas / senas ir pan.), aptariamas vaikų panašumas į tėvus, mokomasi tolerantiškai priimti kitokius žmones. Mokomasi savais žodžiais apibūdinti žmogaus ir kitų organizmų (augalų, gyvūnų) pokyčius nuo gimimo iki senatvės.
- 6.1.4. **Gyvūnai:** Aptariami naminiai gyvūnai, aiškinamasi, kaip juos reikia prižiūrėti. Aiškinamasi dėl ko, žmonės laiko naminius gyvūnus: dėl naudos, sveikatos (pvz., terapija, aklyjū vedliai) ir socialinių poreikių, pomėgių (pvz., jodinėjimas), bendravimo. Susipažįstama su laukiniais gyvūnais, kurie gyvena ir lankosi šalia mūsų namų, aptariama, kaip jiems padėti išgyventi šaltą žiemą (pvz., lesyklėlė).
- 6.1.5. **Augalai:** Mokomasi skirti medžius, krūmus ir žoles, atpažinti artimiausius aplinkos medžius (klevą, ąžuolą, beržą, eglę, pušį ir 3–4 kitus iš savo aplinkos). Aptariama augalų nauda žmonėms. Mokomasi atpažinti augalo dalis (šaknys, stiebas / kamienas, lapai, žiedas, vaisius, sėkla). Stebimas augalų augimas, nagrinėjamas augalo gyvenimo ciklas (dygimas, augimas, vaisių brandinimas ir sėklų išbarstymas).
- 6.1.6. **Bendri gyvų organizmų požymiai:** Mokomasi atskirti gyvus organizmus nuo negyvų daiktų, išskirti bendrus gyvo organizmo požymius (juda, kvėpuoja, auga, maitinasi, dauginasi).
- 6.1.7. **Gamtos išteklių, jų tarša ir tausojimas:** Mokomasi atskirti gamtinius daiktus nuo žmogaus sukurtų daiktų. Aptariama gamtos išteklių (vandens, oro, dirvožemio) svarba siejant su bendrais gyvo organizmo poreikiais. Aiškinamasi, kodėl gamtos išteklius reikia tausoti, kas nutinka, juos užteršus. Aptariami paprasčiausi šių išteklių tausojimo pavyzdžiai kasdieninėje aplinkoje (pvz., valant dantis vandens įsipilti į stiklinę).
- 6.1.8. **Vandens būsenos:** Mokomasi atpažinti skirtingų formų (snaigės, šerkšnas, ledas) kietąją vandens būseną, atliekant bandymus išsiaiškinama, kaip įsitikinti, kad ore yra dujinės vandens būsenos – nematomų plika akimi garų ir tyrinėjama, kaip vanduo pereina iš vienos būsenos į kitą.
- 6.1.9. **Judėjimas:** Stebint judančius daiktus aiškinamasi, kokiomis sąlygomis jie juda lėčiau ar greičiau, kaip daiktai gali judėti (tiesiai, lanku, ratu), ko reikia norint pajudinti daiktą. Tyrinėjant paprasto objekto (pvz., kamuoliuko, mašinytės) judėjimą mokomasi matuoti kelią ir laiką, daryti išvadas apie judėjimo greitį. Mokomasi atpažinti ir įvardyti oro (pvz., lėktuvas, sraigtasparnis, oro balionas), sausumos (pvz., automobilis, motociklas, dviratis, traukinys) ir vandens (pvz., valtis, laivas, burlaivis) transporto priemonės. Mokomasi parinkti transporto priemonę skirtingam atstumui įveikti pagal tai, kaip greitai ji gali judėti ir siejant atstumą su jam įveikti reikalingu laiku (pvz., į mokyklą važiuoti dviračiu, į gretimą miestelį autobusu, automobiliu, į kitą šalį – lėktuvu, traukiniu).
- 6.1.10. **Energija:** Aiškinamasi, kokios energijos reikia, kad daiktai ir gyvi organizmai galėtų judėti (pvz., kuro, vėjo žmogaus, maisto ir pan.). Aiškinamasi, kaip pasikeitė žmonių reikmėms anksčiau naudoti ir dabar naudojami daiktai susiejant su gamtos mokslų pažanga (pvz., transporto priemonės, darbo įrankiai, buitiniai prietaisai ir pan.).

6.2. Mokymosi turinys 2 klasei

- 6.2.1. **Saugus elgesys:** Mokomasi saugiai elgtis namuose ir mokykloje atliekant įvairias veiklas, naudojant įvairius daiktus, prietaisus ir medžiagas, kurios gali sukelti pavojų sau ir kitiems. Aiškinamasi, kaip reikia elgtis esant nepalankioms gamtos sąlygoms (esant žaibavimui, labai stipriam vėjui, plikledžiui, labai aukštai ar labai žemai oro temperatūrai, didelei sausrai). Aptariama, kokių atsargumo priemonių reikia imtis, sutikus laukinius ar nežinomus naminius gyvūnus, suradus nepažįstamus augalus, grybus.
- 6.2.2. **Mitybos piramidės:** Mokomasi paaiškinti ir sudaryti mitybos piramidę, nurodant produktus ir jų proporcijas (pvz., kurių daugiausia, kurių mažiausia ir pan.). Mokomasi remiantis mitybos piramide įsivertinti savo mitybą. Aptariama, kad žmogus energijos gauna iš maisto.
- 6.2.3. **Augalai:** Nagrinėjami pagrindinių augalo dalių funkcijos. Tyrinėjamas augalų augimas, aiškinamasi, kokių aplinkos sąlygų reikia augalo augimui. Mokomasi atpažinti artimiausius aplinkos krūmus (pvz., lazdyną, alyvą, ievą ir 2–3 kitus iš savo aplinkos) ir pievų bei dekoratyvines žoles (kiaulpienę, dobilą, žibuoklę, gyslotį, narcizą, tulpę, kardelį, jurginą ir 2–3 kitus iš savo aplinkos).
- 6.2.4. **Gyvūnai:** Mokomasi atpažinti Lietuvoje gyvenančius ir dažnai matomus informacijos šaltiniuose kitų šalių gyvūnus (po keletą žinduolių, paukščių, vabzdžių, žuvų, roplių pavyzdžių, nepriskiriant jų organizmų klasėms). Aiškinamasi, kas yra raudonoji knyga ir kuo ji svarbi. Mokomasi palyginti naminius ir laukinius gyvūnus pagal skirtingus kriterijus: gyvenamoji aplinka, nauda bei santykis su žmogumi, gyvūnų poreikiai.
- 6.2.5. **Prisitaikymas prie aplinkos:** Augalų ir gyvūnų ypatybės siejamos su prisitaikymu prie gyvenamosios aplinkos: vietos (vanduo / oras / žemė), klimatu (šiltas / šaltas), metų sezoniškumo (žiema / vasara). Augalų vaisių ir sėklų forma siejama su jų platinimo būdu: vėjas, vanduo, gyvūnai (pvz., paukščiai, žinduoliai, žmogus).
- 6.2.6. **Daiktai ir medžiagos:** Mokomasi atskirti daiktus ir medžiagas, iš kurių pagaminti daiktai. Mokomasi atpažinti ir įvardyti medžiagas: popierių, molį, medieną, stiklą, metalus (pvz., geležį, aliuminį, sidabrą), plastikus, gumą. Aptariamas medžiagų panaudojimas daiktams gaminti siejant su jų savybėmis. Aiškinamasi, kaip ir kodėl rūšiuojamos atliekos, įvardijamos medžiagos, kurios rūšiuojant atskiriamos.
- 6.2.7. **Medžiagų savybių tyrimas:** Naudojantis pojūčiais tiriamos medžiagų, daiktų savybės (pvz., skaidrumas, paviršiaus tekstūra, kietumas, trapumas, tamprumas, ir pan.). Mokomasi tirti kasdieniniame gyvenime sutinkamų medžiagų vandens sugėrimą, tirpumą ir degumą. Aptariamos gaisrų priežastys ir pasekmės, apsaugos būdai siejant su medžiagų degumu, aiškinamasi, kaip elgtis užsidegus įvairiems aplinkos daiktams.
- 6.2.8. **Energija:** Aptariamas elektros ir šilumos naudojimas kasdieniniame gyvenime. Aiškinamasi, kaip saugiai elgtis su elektros prietaisais, kaip taupyti elektros ir šilumos energijas.
- 6.2.9. **Šiluma:** Atlikus bandymus su šaltu, karštu ir kambario temperatūros vandeniu išsiaiškinama, kad žmogaus šilumos pojūtis yra subjektyvus, aptariama temperatūros kaip objektyvaus šilumos mato sąvoka. Mokomasi naudotis termometru, nuskaityti jo rodmenis, pasirinkti tinkamą termometrą matuoti oro, vandens, žmogaus kūno temperatūrą. Aiškinamasi, kad kaitinant medžiagą, didėja jos temperatūra, o karšti daiktai perduoda šilumą kitiems daiktams. Pateikiami ir aptariami žinomų medžiagų, gerai ir blogai praleidžiančių šilumą, pavyzdžiai.

6.3. Mokymosi turinys 3 klasei

- 6.3.1. **Fizinė, socialinė-emocinė sveikata:** Aiškinamasi priežasties-pasekmės ryšiai tarp žmogaus fizinės, socialinės emocinės sveikatos ir dienos režimo, higienos laikymosi, fizinio aktyvumo, sveikos mitybos, palankių aplinkos sąlygų (apšvietimo, garsio (garso stiprumo), švaros ir tvarkos, tinkamų priemonių) darbui ir poilsiui. Aptariami žmogaus sveikatai žalingų medžiagų pavyzdžiai (tabakas, alkoholis, narkotikai, ne pagal paskirtį naudojami vaistai, perteklinis maisto papildų ir vitaminų vartojimas), aptariamos šių medžiagų vartojimo pasekmės žmogaus organizmui.
- 6.3.2. **Užkrečiamosios ligos:** Aptariami užkrečiamųjų ligų pavyzdžiai (pvz., gripo, koronaviruso, roto viruso, vėjaraupiai), šių ligų simptomai ir perdavimas siejant su neatsakingu elgesiu ir higienos reikalavimų nesilaikymu. Aptariami savęs ir kitų apsaugojimo nuo užkrečiamųjų ligų būdai.
- 6.3.3. **Gyvūnai:** Mokomasi įvardyti pagrindines žinduolio (tarp jų ir žmogaus) organų sistemų – judėjimo ir atramos, nervų, kraujotakos, virškinimo, kvėpavimo – dalis (pvz., virškinimo sistemoje – dantys, skrandis, žarnynas), aiškinamasi šių dalių funkcijos (pvz., dantys susmulkina maistą). Mokomasi pagrįsti taisyklingos laikysenos, sėdėsenos, sveikos mitybos, fizinio aktyvumo, dienos ir poilsio režimo svarbą remiantis žiniomis apie organų sistemas.
- 6.3.4. **Prisitaikymas prie aplinkos:** Nagrinėjamas augalų ir gyvūnų prisitaikymas prie gyvenamosios aplinkos pagal atskirus kriterijus: aplinkos ypatybes, klimato sąlygas, mitybos būdus, išorinius augalų ir gyvūnų požymius. Gyvūnų elgesio ypatumai siejami su didesne išlikimo tikimybe. Mokomasi įžvelgti ryšį tarp gyvūnų bendruomeninio gyvenimo būdo ir galimybės išlikti, aptariami bendruomeninių gyvūnų pavyzdžiai.
- 6.3.5. **Medžiagų būsenos:** Apibūdinamos trys įvairių medžiagų (ne tik vandens) būsenos pagal jų formą (ar kinta priklausomai nuo indo, ar išvis turi formą), aptariami pavyzdžiai. Aptariami medžiagų būsenos kitimai siejant su temperatūra, pateikiami pavyzdžiai.
- 6.3.6. **Vandens apytakos ratas:** Aptariamas vandens apytakos ratas gamtoje. Nagrinėjant pavyzdžius vanduo apibūdinamas, kaip labai svarbus gamtos išteklius, aiškinamasi jo tausojimo svarba. Aptariamos vandens taršos priežastys ir pasekmės, taip pat ir siejant su vandens apytakos ratu gamtoje.
- 6.3.7. **Tirpumas:** Tiriamas medžiagų tirpumas vandenyje, aptariama, kaip galima paspartinti medžiagų tirpimą.
- 6.3.8. **Energijos šaltiniai:** Nagrinėjant pavyzdžius aptariama elektros energijos svarba žmogaus gyvenime, aiškinamasi, kaip elektros energija sukuriama ir pasiekia pastatus. Aptariami energijos virsmų pavyzdžiai (vėjo – elektros, elektros – šilumos ir pan.). Aptariami atsinaujinančių ir neatsinaujinančių energijos šaltinių pavyzdžiai, jų privalumai ir trūkumai.
- 6.3.9. **Elektros grandinės:** Mokomasi konstruoti paprasčiausias elektros grandines, įvardyti jos dalis, aptariama elektros grandinės dalių paskirtis. Aiškinamasi, kad elektros energija grandinėje gali virsti šviesa, garsu, šiluma ir priversti daiktus judėti. Aptariami elektrai laidžių, nelaidžių medžiagų ir jų pritaikymo pavyzdžiai.
- 6.3.10. **Magnetai:** Magneto savybės (gebėjimą pritraukti tam tikras medžiagas) susiejamos su jo panaudojimu kasdieniniame gyvenime. Nurodoma, kad magnetas turi šiaurės ir pietų polių, tiriama, kaip magnetai veikia vienas kitą. Nurodoma, kad Žemė yra magnetas ir su tuo siejamas kompasas naudojimas.

6.4. Mokymosi turinys 4 klasei

- 6.4.1. **Organizmų klasės:** Mokomasi palyginti ir sugretinti išorinius požymius bei elgseną, būdingą šioms pagrindinėms gyvųjų organizmų klasėms: kirmėlėms (slikams), moliuskams (sraigėms), vabzdžiams, voragyviams (vorams, erkėms), varliagyviams (varlėms), paukščiams, žinduoliams, žuvims, ropliams. Aptariami šių organizmų klasių pavyzdžiai. Mokomasi įvardyti ir grupuoti stuburinius ir bestuburius gyvūnus.
- 6.4.2. **Dauginamasis ir paveldėjimas:** Aptariami augalų skirtingų dauginimosi būdų pavyzdžiai. Skirtingi vystymosi būdai priskiriami atitinkamoms gyvūnų klasėms. Palyginami ir sugretinami žinomų augalų bei gyvūnų gyvenimo ciklai. Apibūdinamos drugio ir varlės vystymosi stadijos. Nagrinėjant pavyzdžius aiškinamasi, kad augalų, gyvūnų, žmogaus palikuonių požymiai ir elgsena panašūs į tėvų. Mokomasi atskirti augalų ir gyvūnų savybes atsiradusias dėl aplinkos sąlygų (pvz., išstypęs gležnas augalas dėl Saulės šviesos trūkumo) nuo paveldimų savybių (pvz., vijokliniai augalai).
- 6.4.3. **Žmogaus amžiaus tarpsniai:** Nagrinėjami žmogaus amžiaus tarpsniai per kūno pokyčius, elgesio ypatumus, vaidmenis bendruomenėje. Aptariami pagrindiniai paauglystėje vykstantys pokyčiai.
- 6.4.4. **Mitybos grandinės:** Aptariami gamtinių miško, pievos ar vandens telkinio natūralių buveinių panašumai ir skirtumai. Aiškinamasi, kas yra mitybos grandinės, mokomasi sudaryti paprastas skirtingų natūralių buveinių mitybos grandines. Aiškinamasi, kokia kryptimi juda energija mitybos grandinėse, koks Saulės šviesos vaidmuo mitybos grandinėse. Aptariami gyvųjų organizmų vaidmenys (gamintojai, augalėdžiai ir plėšrūnai) paprastose mitybos grandinėse.
- 6.4.5. **Natūralių buveinių tarša:** Aiškinamasi, kaip žmogaus elgesys gali teigiamai arba neigiamai paveikti miško, pievos ir vandens telkinio natūralias buveines, pateikiami ir aptariami pavyzdžiai, kokiais būdais galima išvengti aplinkos (oro, vandens, dirvožemio) taršos arba ją sumažinti.
- 6.4.6. **Medžiagų naudojimas:** Aptiriamas medžiagų praktinis panaudojimas siejant su jų savybėmis, naudojimo sąlygomis ar situacija. Aptiriamas atliekų rūšiavimas susiejant su jų savybėmis ir tolesnio perdirbimo galimybėmis (pvz., plastikas, metalas, stiklas, popierius).
- 6.4.7. **Mišiniai:** Aptariami įvairių medžiagų mišinių kasdieniniame gyvenime pavyzdžiai. Siejant su medžiagų savybėmis aiškinamasi, kokiais būdais galima atskirti mišinio medžiagas. Mokomasi praktiškai atskirti dviejų medžiagų mišinius pasirenkant tinkamą būdą (pvz., sijojant, filtruojant, garinant, pasitelkiant magnetinę trauką ir pan.).
- 6.4.8. **Medžiagų kitimai:** Tiriama medžiagų kitimai: puvimas, degimas, rūdijimas, lydymasis, kietėjimas, garavimas, kondensacija. Aptariami negrįžtamieji medžiagų kitimai siejant su pastebimais medžiagų pokyčiais, nulemtais puvimo, degimo, rūdijimo procesu, kuriems vykstant susidaro naujos medžiagos, pasižyminčios kitomis savybėmis. Tyrinėjami grįžtamieji medžiagų pokyčiai susiejant su medžiagų būsenos kitimu joms lydantis, kietėjant, garuojant, kondensuojantis.
- 6.4.9. **Jėgos, inercija:** Atliekant paprasčiausius tyrimus, nagrinėjant pavyzdžius, situacijas, aiškinamasi kaip kūno judėjimą ir/ar formą keičia jėgos: sunkio (Žemės traukos), tamprumo, trinties. Aiškinamasi, kad kūnai negali staigiai pakeisti savo judėjimo greičio dėl inercijos. Pritaikant žinias apie inerciją mokomasi pagrįsti saugaus elgesio taisykles judant gatvėje ir kitur. Aptariama, kad darbui atlikti reikia panaudoti jėgą, bet žmogus ne visada turi jos pakankamai, todėl naudoja paprastuosius mechanizmus – svirtus, skridinius, nuožulniąsias plokštumas. Tyrinėjama, kiek paprastieji mechanizmai leidžia laimėti jėgos.
- 6.4.10. **Saulės sistema:** Aiškinamasi, kad Saulės sistemą sudaro Saulė ir aplink ją besisukančių planetų grupė, įvardijamos Žemei artimiausios planetos. Saulė apibūdinama kaip viena iš daugelio žvaigždžių ir kaip šviesos ir šilumos šaltinis visai Saulės sistemai. Aptiriamas Mėnulis kaip natūralus Žemės palydovas. Aiškinamasi aplink Žemę skriejančių dirbtinių palydovų paskirtis, aptariami pavyzdžiai, kaip žmonės tyrinėja kosmosą. Aptiriamas Žemės judėjimas (sukimasis aplink Saulę ir aplink savo ašį) siejant su paros ir metų laikų kaita.
- 6.4.11. **Šviesa:** Aptariami sutinkamų kasdieniniame gyvenime natūralių ir dirbtinių šviesos šaltinių pavyzdžiai. Aiškinamasi, kurie matomi dangaus kūnai skleidžia (žvaigždės), o kurie atspindi

(Mėnulis) šviesą. Tyrinėjama, kokiomis sąlygomis matomas šviesos atspindys, šešėlis, kaip veikia saulės laikrodis.

6.5. Mokymosi turinys 5 klasei

- 6.5.1. **Žmogus ir jo aplinka:** mokomasi apibūdinti žmogų, kaip gamtos dalį, aiškinamasi, kad gamta žmogui ne tik prieglobstis, maistas, deguonis, kuras, bet ir mokslinių atradimų, tyrinėjimų šaltinis. Aiškinamasi, kokią įtaką žmogaus veikla (miestų ir žemės ūkio plėtra, kelių / automagistralių tiesimas, atliekų didėjimas) daro artimiausios buveinės aplinkai, aptariami būdai, mažinantys žmogaus veiklos įtaką buveinėms. Aiškinamasi, kad žmogus steigdamas saugomas teritorijas, nustatydamas žvejybos, medžioklės, ūkinės veiklos taisykles rūpinasi biologinės įvairovės išsaugojimu. Mokomasi paaiškinti zoologijos sodų, sėklų bankų reikšmę. Mokomasi saugiai tyrinėti, etiškai elgtis gamtoje. Tyrinėjama artimosios gamtinės buveinės organizmų įvairovė, mokomasi atpažinti organizmus, naudojantis organizmų atpažinimo raktais ar skaitmeninėmis atpažinimo programėlėmis. Mokomasi paaiškinti K. Linėjaus sudaryto mokslinio rūšies pavadinimo reikšmę organizmų grupavimui; apibūdinti organizmų grupę kaip rūšį.
- 6.5.2. **Organizmų prisitaikymas prie gyvenamosios aplinkos:** apibūdinamos organizmų adaptacijos (elgsena, kūno spalva bei forma) kaip organizmų prisitaikymas gyventi įvairiose artimos aplinkos buveinėse. Atliekant praktikos darbus, nagrinėjamas organizmų prisitaikymas prie pasikeitusių aplinkos sąlygų (temperatūra, drėgmė, apšvietimas). Apibūdinamas organizmų prisitaikymas išgyventi žiemos metu (migracija, žiemos miegas, kūno dangos pasikeitimas).
- 6.5.3. **Organizmų grupės:** mokomasi apibūdinti ląstelę kaip struktūrinį ir funkcinį organizmo vienetą; paaiškinama, kad organizmai gali būti vienaląsčiai (bakterija, mielės, valkčiadumblis) ir daugialąsčiai; apibūdinama augalų ir gyvūnų ląstelės sandara (ląstelės sienelė, plazminė membrana, branduolys, citoplazma, chloroplastas, mitochondrija); mokomasi priskirti organizmus grybams, augalams, gyvūnams, pagal toms grupėms būdingus požymius (mityba, judėjimas).
- 6.5.4. **Žmogaus kūnas ir sveikata:** aptariama, kad organizmai sudaryti iš ląstelių, audinių ir organų. Aiškinamasi, kad žmogaus organizmas sudarytas iš organų sistemų. Mokomasi apibūdinti virškinimo (burna, stemplė, skrandis, žarnynas), kvėpavimo (nosis, trachėja, bronchai ir plaučiai) ir kraujotakos (kraujagyslės ir širdis) sistemų organus ir jų veiklą, aprūpinant organizmą maisto medžiagomis ir energija. Mokomasi paaiškinti, kokį vaidmenį atlieka vanduo ir įvairios medžiagos maiste (vitaminai, mineralai, baltymai, angliavandeniai ir riebalai), užtikrinant subalansuotą mitybą. Aiškinamasi mitybos reikšmė bręstančiam organizmui, aptariamos mitybos sutrikimų (anoreksija, bulimija, persivalgymas) priežastys ir pasekmės organizmo sveikatai. Mokomasi paaiškinti asmens higienos ir gyvenamosios aplinkos (dulkės, triukšmas, mikrobiologinė tarša) poveikį sveikatai. Aptariama dienvartinės reikšmė normaliam organizmo augimui, vystymuisi ir sveikatai.
- 6.5.5. **Medžiagų sudėtis ir savybių pažinimas:** mokomasi suprasti, kad visi kūnai sudaryti iš medžiagų, aiškinamasi, kodėl yra tiek daug skirtingų medžiagų, kas yra cheminis elementas, nagrinėjama medžiagos sandara, smulkiausias cheminio elemento dalelės – atomai, medžiagos dalelės – molekulės; aiškinamasi kaip dalelės išsidėsčiusios kietuosiuose kūnuose, skysčiuose ir dujose, kaip nuo to priklauso kietųjų kūnų, skysčių ir dujų savybės; apibūdinamos medžiagos agregatinės būsenos ir jų virsmai, įvardijama, kad medžiagų būseną priklauso nuo dalelių turimos energijos ir aiškinamasi, kaip dalelių energija keičiasi keičiantis agregatinei būsenai /gali būti keičiama, vandens agregatinės būsenos siejamos su vandens apytakos ratu. Apibūdinamos masės, tūrio, tankio sąvokos, įvardijami jų matavimo vienetai, aptariama, ką reiškia matuoti (lyginti su etalonu), mokomasi praktiškai išmatuoti masę ir tūrį, pagal formulę apskaičiuoti tankį. Jutimo organais ir atliekant bandymus tyrinėjamos medžiagų savybės: degumas, tirpumas vandenyje, kietumas, plastiškumas. Aiškinamasi, kad oras yra įvairių dujų mišinys, aiškinamasi oro sudėtis. Aptariamos saugaus elgesio su buitiniais ir mokyklos laboratorijoje naudojamais prietaisais bei medžiagomis

taisyklės; nagrinėjamos elgesio taisyklės užsidegus daiktui, kilus gaisrui, aiškinamasi ugnies gesinimo būdai ir priemonės.

- 6.5.6. **Energija:** nagrinėjama mechaninė energija, apibrėžiamas jos matavimo vienetas, mokomasi atpažinti kinetinę ir potencinę energiją ir aptarti, nuo ko ji priklauso, apibūdinti kinetinės ir potencinės energijos virsmus, energijos virsmą mechaniniu darbu, atpažinti ir apibūdinti paprastuosius mechanizmus ir juos praktiškai taikyti darbui palengvinti; apibūdinama vidinė energija, nagrinėjamas ir tyrinėjamas energijos perdavimas: šiluminis laidumas, spinduliavimas, konvekcija; apibrėžiama šiluma ir temperatūra, mokomasi įvertinti temperatūrą skirtingose temperatūrų skalėse.
- 6.5.7. **Žemė ir kosmosas:** aptariama Saulės sistema, apibūdinami ją sudarantys objektai (žvaigždė, planetos, jų palydovai, asteroidai, kometos, smulkūs kosminiai kūnai). Aiškinamasi, kas yra ir kuo skiriasi meteoroidas, meteoras (reiškinys) ir meteoritas, aptariamąs sąlygas meteorui susidaryti. Aptariami kosminiai atstumai, apibūdinami astronominiai atstumo matavimo vienetai (astronominis vienetas, šviesmetis).

6.6. Mokymosi turinys 6 klasei

- 6.6.1. **Organizmų biologinė įvairovė, tarpusavio ryšiai Lietuvos ekosistemose:** apibūdinamos nacionalinės reikšmės ekosistemų (Baltijos jūros, Kuršių Nerijos, Žuvinto ežero ir pelkės, Punios šilo) aplinkos sąlygos lėmusios šių ekosistemų biologinę įvairovę; mokomasi atpažinti jūros, kopų, miško, pelkės, ežero organizmus; apibūdinama šių ekosistemų išsaugojimo reikšmė; nagrinėjami juose gyvenančių gamintojų, augalėdžių, plėšrūnų, skaidytojų pavyzdžiai ir jų tarpusavio ryšiai, susidarant mitybos grandinėms. Fotosintezė apibūdinama kaip procesas, kurio metu gaminamos organinės medžiagos, turinčios sukauptos energijos, o ląstelinis kvėpavimas kaip procesas, kurio metu išsiskiria energija ir panaudojama organizmo veiklai. Atliekami tyrimai fotosintezei ir augalų kvėpavimui stebėti; paaiškinama, kuo šie procesai yra svarbūs visiems ekosistemos organizmams, deguonies, anglies dioksido ir vandens apytakai ekosistemose.
- 6.6.2. **Žmogaus kūnas ir sveikata:** mokomasi atpažinti žmogaus griaučių dalis (ašiniai ir galūnių griaučiai) ir apibūdinti jų funkcijas; mokomasi įvardinti kaulų jungčių tipus ir pateikti jų pavyzdžių; apibūdinti sąnario sandarą. Mokomasi apibūdinti organizmo judėjimo funkciją kaip bendrą kaulų ir raumenų veiklą; aiškinamasi, kokią reikšmę sveikatai turi judėjimas ir taisyklinga laikysena; aptariama traumų rizika ir jų prevencija aktyviai judant (šokant, sportuojant, važiuojant riedlente). Mokomasi apibūdinti nervų (galvos smegenys, nugaros smegenys, nervai) sistemą ir paaiškinti jos reikšmę susidarant klausos, regos, uoslės, skonio, lytėjimo pojūčiams; įvardijami būdai ir priemonės padedančios tausoti klausą ir regėjimą. Mokomasi nurodyti žmogaus sveikatai žalingų medžiagų (tabako, alkoholio, narkotikų) poveikį smegenims ir visai organizmo veiklai. Mokomasi susieti kūno pokyčius paauglystėje su dauginimosi organų pasirengimu atlikti savo funkcijas, aptariamąs lytinių organų ir lytinių liaukų funkcijas; aptariami asmens higienos pagrindai susiejant su lytine branda. Mokomasi atpažinti ir apibūdinti odos dalis ir jos darinius; susieti odos sandarą su jos atliekamomis funkcijomis; paaiškinti, kaip prižiūrėti ir išsaugoti sveiką odą.
- 6.6.3. **Aplinkos tarša atliekomis ir šios taršos mažinimo būdai:** apibūdinamos organinės ir neorganinės medžiagos ir aplinkos taršos įvairiomis organinėmis ir neorganinėmis atliekomis priežastys (pvz., socialiai neatsakingas vartojimas), nagrinėjamos šios taršos mažinimo būdai – atliekų rūšiavimas, perdurbimas, kompostavimas; susipažįstama su pakuočių ženklinimu. Aptariami medžiagų fizinių ir cheminių kitimų pavyzdžiai: rūdijimas įvardijamas kaip metalo (pvz., geležies) cheminis kitimas, aptariami metalo apsaugojimo nuo rūdijimo būdai (pvz., padengimas dažais, laku, alyva); degimas įvardijamas kaip cheminis medžiagų kitimas, kuriam yra būtinas deguonis, esantis ore, nagrinėjami kasdienėje aplinkoje naudojamo kuro pavyzdžiai, aptariama, kurie degimo produktai teršia aplinką

- ir kaip galima sumažinti dėl degimo atsirandančią taršą; aiškinamasi, koks puvimo vaidmuo (reikšmė) biologiniuose medžiagų ir elementų cikluose.
- 6.6.4. **Mechaninis judėjimas:** apibūdinamas judėjimas, kaip kūno padėties kitimas kitų kūnų atžvilgiu; aptariamas tolyginis, netolyginis, tolygiai kintamas judėjimas, apibrėžiama trajektorija, kelias, atskaitos kūnas, atskaitos sistema, greitis, pagreitis ir jo matavimo vienetai, laisvojo kritimo pagreitis kaip visiems kūnams Žemės traukos suteikiamas vienodas pagreitis; skaičiuojamas tiesiai ir tolygiai judančio kūno greitis, kelias, laikas; mokomasi braižyti tolyginio judėjimo kelio priklausomybės nuo laiko ir tolygiai kintamo judėjimo greičio priklausomybės nuo laiko grafikus; matuojamas kelias, laikas, greitis, mokomasi matuoti greitį naudojant skaitmeninius jutiklius, nuskaityti spidometro rodmenis.
- 6.6.5. **Jėgos:** jėga apibūdinama kaip vieno kūno poveikis kitam ir kaip fizikinis dydis, kuri galima išmatuoti ir apskaičiuoti, nurodomi jėgos matavimo vienetai; mokomasi atpažinti situacijas, kuriose veikia jėgos; įvardijama, kad jėgos yra skirtingos prigimties; nurodoma, kad visi kūnai traukia vienas kitą, nagrinėjama gravitacija, apibūdinami sunkis, svoris, nesvarumas; aiškinamasi, nuo ko priklauso sunkis ir svoris, koks jų ryšys su mase; skaičiuojamas sunkis, nagrinėjamas sunkis ir svoris Žemėje ir kosmose; apibūdinama deformacija kaip kūno formos ir matmenų pasikeitimas, tamprumo jėga kaip deformacijos pasekmė, aiškinamasi, kaip veikia spyruoklinis dinamometras, mokomasi matuoti jėgas dinamometru ir jutikliais; aiškinamasi, kas yra trintis jėga, nuo ko ji priklauso, kada trintis yra naudinga ir kada žalinga, tyrinėjama, kuo skiriasi slydimo ir riedėjimo trintis, kaip kūnas slysta skirtingais paviršiais, kokiais būdais galima trintį pakeisti.
- 6.6.6. **Žemė ir kosmosas:** mokomasi atpažinti ir gyvai ir virtualiai stebėti danguje matomus objektus ir reiškinius: Saulę, Mėnulį, žvaigždes, planetas, Paukščių Tako galaktiką, Didžiuosius ir Mažuosius Grįžulo Ratus, Saulės ir Mėnulio judėjimą dangumi, žvaigždžių padėties pokyčius per parą; Mėnulio fazių kaitą; Saulės ir Mėnulio užtemimus, meteorus, kometas. Aiškinamasi, kas yra žvaigždynai, Zodiako žvaigždynai (13), kuo astronomija (mokslas) skiriasi nuo astrologijos (paramokslas).
- 6.6.7. **Mišiniai ir tirpalai:** aiškinamasi, kuo grynoji medžiaga skiriasi nuo mišinio, mokomasi paaiškinti, kad mišinį sudarančioms medžiagoms yra būdingos skirtingos savybės; mokomasi pritaikyti skirtingus mišinių išskirstymo būdus pagal skirtingas juos sudarančių medžiagų savybes; apibūdinamas tirpalas vartojant tirpiklio ir tirpinio sąvokas; nagrinėjamas tirpalų skirstymas į rūgščiuosius, bazinius ir neutraliuosius; aptariami kasdienėje aplinkoje esantys rūgštinių ir bazinių medžiagų pavyzdžiai.

6.7. Mokymosi turinys 7 klasei

- 6.7.1. **Garsas:** aiškinamasi, kas yra garsas ir kaip jis susidaro, kas yra garso šaltiniai; aptariamos garso charakteristikos: tono aukštis (siejant su dažniu), garsis (siejant su amplitude), dažnio ir garso matavimo vienetai – hercas ir decibelas; susipažįstama su Doplerio efektu; tyrinėjamos garso sklaidimo skirtingomis terpėmis ypatybės, aptariama garso greičio priklausomybė nuo medžiagos sandaros, aiškinamasi, kad garsas nesklinda tuštumoje; aptariamas garso atspindys (aidas); tyrinėjant išsiaiškinama, kad garsas užlinksta už kliūtis; aptariamos garso rūšys (infragarsas, girdimas garsas, ultragarsas), garso taikymas (echoskopija, echolokacija); aptariama, kam žmogui reikalingos dvi ausys; nagrinėjamas triukšmas, aiškinamasi, kokį poveikį sveikatai daro triukšmas, ausinukai, aptariami triukšmo mažinimo būdai, tyrinėjant triukšmo lygį mokomasi matuoti garsį.
- 6.7.2. **Šviesos reiškiniai ir optiniai prietaisai:** nagrinėjamas tiesiaiegis šviesos sklaidimas, šviesos spindulio sąvoka, prisimenama, kaip susidaro šešėliai, aiškinamasi, kaip vyksta Saulės ir Mėnulio užtemimai; tyrinėjamas šviesos atspindys nuo veidrodinių (plokščių, išgaubtų ir įgaubtų) ir nelygių paviršių, mokomasi brėžti šviesos spindulio eigą, kai jis atsispindi, žymėti kritimo ir atspindžio kampus; tyrinėjamas šviesos sklaidimas per terpių ribą (iš optškai retesnės į tankesnę ir atvirkščiai), susipažįstama su visiškojo atspindžio reiškiniu, šviesolaidžiais; mokomasi brėžti šviesos spindulio

eigą per skirtingo optinio tankio aplinkų ribą ir brėžinyje žymėti kritimo, lūžio ir atspindžio kampus; aiškinamasi, kas yra apšvieta ir šviesos stipris, kokie yra jų matavimo vienetai, mokomasi matuoti apšvietą. Atliekant eksperimentus nagrinėjami šviesos reiškiniai, kuriuos lemia skirtingos šviesos savybės: vaivorykštė, plonų plėvelių spalvos, baltos šviesos išsiskaidymas trikampėje prizmėje, mirażas „šlapias“ asfaltas karštą dieną. Aiškinamasi, kas yra lęšis, nagrinėjama, kuo skiriasi glaudžiamasis ir sklaidomasis lęšis ir kur jie yra naudojami (lupa, akiniai, žiūronai, fotoaparatas, mikroskopas, projektorius, teleskopas), apibūdinama ir skaičiuojama lęšio laužiamoji geba, apibūdinamas laužiamosios gebos vienetas (dioptrijs); tyrinėjami ir braižomi atvaizdai lęšiuose, apibūdinamas ir skaičiuojamas lęšio didinimas. Nagrinėjami prietaisai, padedantys pažinti dangų (žiūronai ir teleskopai) – jų sandara, veikimas, juose susidarantys atvaizdai, mokomasi saugiai naudotis teleskopu. Aptariamos skirtingos teleskopų rūšys/tipai ir vystymosi istorija – nuo Galilėjaus iki Hablo (angl. k. *Hubble*); dangaus matymo aprėpties išplėtimas, panaudojant observatorijas ir palydovus. Apibūdinama kaip matomas vaizdas priklauso nuo objektų prigimties, dydžio ir atstumo iki Žemės. Nagrinėjama akies sandara ir vaizdo susidarymas, trumparegystės ir toliaregystės priežastys ir akinių taikymą joms sumažinti.

- 6.7.3. **Ląstelės pagrindinis gyvų organizmų struktūrinis vienetas:** mokomasi atpažinti bakterijų, augalų ir gyvūnų ląsteles; nurodyti bakterijos ląstelės sandaros dalis ir jų funkcijas (kapsulė ir sienelė – apsauginė funkcija, plazminė membrana – medžiagų pernaša, citozolis – ląstelės užpildas, nukleoidas – paveldimos informacijos saugojimas), augalų ir gyvūnų ląstelių dalis ir jų funkcijas (branduolys – paveldimos informacijos saugojimas, chloroplastai – fotosintezė, mitochondrijos – ląstelinis kvėpavimas, plazminė membrana – medžiagų pernaša, sienelė – apsauginė funkcija, centrinė vakuolė – ląstelių sulčių kaupimas, citozolis – ląstelės užpildas); apibūdinama augalų ir gyvūnų ląstelių panašumai (branduolys, mitochondrijos, plazminė membrana, citozolis) ir skirtumai (ląstelės sienelė, chloroplastai, centrinė vakuolė), susiejant su ląstelių veikla; bakterijų ląstelės palyginamos su augalų ir gyvūnų ląstelėmis ir nurodomi jų sandaros panašumai ir skirtumai. Mokomasi paruošti laikinuosius augalo ląstelių preparatus, aiškinamasi kaip tinkamai naudotis mikroskopu; stebimi laikinieji (augalų) ir pastovieji (augalų ir gyvūnų) ląstelių preparatai; mokomasi atpažinti stebimas ląstelių dalis, jas nupiešti ir paaiškinti jų funkcijas.
- 6.7.4. **Ląstelių dalijimasis – mitozė:** aiškinamasi, kad paveldimoji informacija yra ląstelės branduolyje esančiose chromosomose. Mokomasi mitozę apibūdinti, kaip nelytinių ląstelių dalijimosi būdą, kurio metu susidaro identiškos ląstelės; paaiškinama mitozinio dalijimosi reikšmė organizmų nelytiniam dauginimuisi, daugialąsčio organizmo augimui, audinių atsinaujinimui.
- 6.7.5. **Klasifikacija padeda atpažinti gyvus organizmus:** mokomasi apibūdinti organizmų klasifikavimo reikšmę; supažindinama su gyvūnų taksonominiais rangais (domenas, karalystė, tipas, klasė, būrys, šeima, gentis, rūšis); mokomasi priskirti artimos aplinkos gyvūnus taksonominiams rangams; domenas apibūdinamas kaip aukščiausias klasifikacinis vienetas; nurodomi ir apibūdinami trys organizmų domenai (bakterijų, archėjų, eukarijų); apibūdinama bakterijų reikšmė žmogui ir gamtai; mokomasi paveiksluose atpažinti eukarijų domeno grybų, protistų, augalų ir gyvūnų karalysčių atstovus. Apibūdinami šioms karalystėms būdingi požymiai. Apibūdinama protistų, grybų reikšmė gamtai ir žmogui. Mokomasi paaiškinti, kaip bakterijos ir grybai panaudojami biotechnologijose gaminant maisto produktus (duoną, sūrį, actą, jogurtą, girą). Mokomasi apibūdinti virusus, kaip tarpininkus, tarp negyvojo ir gyvojo pasaulio; paaiškinti jų specifiškumą ir reikšmę.
- 6.7.6. **Augalai:** mokomasi atpažinti augalų asimiliacinį, dengiamąjį ir apytakinį audinius, augalų organus, nurodyti jų funkcijas ir reikšmę; mokomasi susieti augalų vegetatyvinius organus su juose vykstančiais medžiagų pernašos procesais (difuzija, osmosas), fotosintezė; mokomasi paaiškinti skirtingų augalų organų prisitaikymą vykdyti funkcijas, siejant su augimo sąlygomis; tyrinėjant augalo žiedą, žiedas apibūdinamas, kaip augalų lytinio dauginimosi organas. Aiškinamasi apdulkinimo, sėklų platinimo reikšmė augalams ir ekosistemoms. Naudojantis skaitmeninėmis programėlėmis, vadovais / raktais organizmams apibūdinti mokomasi atpažinti Lietuvos augalų

(samanų: gegužlinis, kiminas, sporinių induočių: asiūklius, pataisus, paparčius, pušunų: pušį, eglę, maumedį, kadagi, žiedinių augalų: klevas, liepa, ąžuolas, kiaulpienė, baltagalvė, ajeras) atstovus ir apibūdinti jų reikšmę gamtai ir žmogui.

- 6.7.7. **Gyvūnai:** mokomasi atpažinti Lietuvoje gyvenančių bestuburių gyvūnų tipų ir klasių (duobagyvių, plokščiujų, apvaliujų, žieduotųjų kirmėlių, moliuskų, nariuotakojų (vėžiagyvių, voragyvių, vabzdžių)atstovus, apibūdinti šių grupių išorinius sandaros požymius leidžiančius jiems prisitaikyti gyventi skirtingoje aplinkoje, nurodyti jų reikšmę žmogui ir gamtai), mokomasi atpažinti Lietuvoje gyvenančių stuburinių gyvūnų klasių (žuvų, varliagyvių, roplių, paukščių, žinduolių) atstovus, apibūdinti jų išorinę kūno sandarą, dangą, kvėpavimo sistemą, dauginimąsi ir vystymąsi bei nurodyti jų reikšmę gamtai ir žmogui. Mokomasi palyginti žolėdžių ir mėšėdžių virškinimo sistemas.

6.8. Mokymosi turinys 8 klasei

- 6.8.1. **Medžiagos sandara:** nagrinėjama atomo modelio raida, susipažįstama su Rezerfordo bandymu, nagrinėjamas atomo modelis – branduolys (protonas, neutronas) ir elektronai, skriejantys aplink branduolį, modeliuojant judėjimą apskritimu aiškinamasi, kodėl elektronai nenukrenta ant branduolio, aptariamas elementarus (elektrono, protono) krūvis, krūvio matavimo vienetas – kulonas. Remiantis periodine elementų lentele mokomasi nustatyti protonų skaičių branduolyje ir elektronų skaičių neutraliame atome. Apibūdinamas cheminis elementas kaip visuma atomų, turinčių tą patį protonų skaičių. Aiškinamasi, ką rodo masės skaičius. Apskaičiuojamas neutronų skaičių branduolyje, kai nurodytas masės skaičius. Apibūdinami izotopai, aiškinamasi, kuo panašūs ir kuo skiriasi izotopai. Nagrinėjamas radioaktyvumas – alfa, beta, gama spinduliavimas, jo savybės ir poveikis gyvajam organizmui, radioaktyvių spindulių šaltiniai, mokomasi skirti radioaktyviąją spinduliuotę nuo kitų spinduliuočių rūšių, aptariama radiacinė tarša ir apsisaugojimo nuo jos būdai. Apibūdinami ir nagrinėjami atomo branduolių virsmai – skilimas, kaip atominių elektrinių energijos šaltinis ir sintezė, kaip žvaigždžių energijos šaltinis. Susipažįstama su subatominėmis dalelėmis (kvarkais), Europos branduolinių tyrimų organizacija CERN ir jo vykdomomis programomis. Nagrinėjama, kad atomai gali netekti arba papildomai prisijungti elektronų ir virsti elektringomis dalelėmis – jonais, apibūdinami teigiamieji, neigiamieji jonai, jonizavimas šviesa, šiluma. Aiškinamasi, kaip elektronai išsidėsto sluoksniais (energijos lygmenimis). Remiantis periodine elementų lentele mokomasi nustatyti elektronų skaičių pagrindinių (A) grupių elementų išoriniame sluoksnyje (lygmenyje), nurodyti I–III periodo elementų elektronų pasiskirstymą sluoksniuose ir nupiešti atomų elektroninės sandaros schemas.
- 6.8.2. **Visata ir jos evoliucija:** aptariamas Visatos atsiradimas, jos sandara (žvaigždės ir jų planetos, ūkai, galaktikos, galaktikų spiečiai ir kt.) ir vystymasis (plėtimasis). Nagrinėjamas žvaigždžių gimimas ir jų mirtis, kai vandenilio atsargos išsenka, supernovų ir juodųjų skylių susidarymas. Įvardijama, kad visi cheminiai elementai kilę iš žvaigždžių. Aptariama gyvybės egzistavimo kitose planetose galimybė atsižvelgiant į jų dydį, atstumą iki artimiausios žvaigždės, iš žvaigždės gaunamą spinduliuotę ir gyvybei egzistuoti būtinas sąlygas: cheminiai elementai (anglis, azotas, deguonis, silicis, vandenilis), skystas vanduo, santykinai pastovi temperatūra, atmosfera. Susipažįstama su planetų prie kitų žvaigždžių paieškai taikomu tranzito metodu.
- 6.8.3. **Periodinis dėsnis:** aiškinamasi, kad elektronų skaičius išoriniame sluoksnyje periodiškai pasikartoja, kad vienos grupės elementai turi tokį patį elektronų skaičių išoriniame sluoksnyje. Remdamasis šarminių metalų pavyzdžiu mokomasi paaiškinti, kad vienos grupės elementai turi panašias savybes. Apibūdinama santykinės atominės masės sąvoka. Nagrinėjamos bendriausios metalų ir nemetalų savybės, metalų ir nemetalų pasiskirstymas periodinėje elementų lentelėje. Apibūdinamas elementų paplitimas Visatoje ir Žemėje.
- 6.8.4. **Cheminiai ryšiai:** analizuojamas atomų jungimasis siejant su elektroninės sandaros pokyčiais. Trauka tarp jonų apibūdinama kaip joninis ryšis. Mokomasi nurodyti elektronų skaičių jonuose, taškinėmis elektroninėmis formulėmis vaizduoti joninio ryšio susidarymą dvinarių junginių

pavyzdžiu. Mokomasi paaiškinti bendrosios elektronų poros susidarymą jungiantis dviem nemetalo atomams ir įvardyti tai kaip kovalentinį ryšį, taškinėmis elektroninėmis formulėmis pavaizduoti kovalentinio ryšio susidarymą tarp dviejų nemetalo atomų. Apibūdinamas valentingumas, kaip atomo gebėjimas susijungti su tam tikru kitų atomų skaičiumi. Aiškinamasi, kad elementai skiriasi gebėjimu prisitraukti kito elemento elektronus ir mokomasi susieti tai su elektriniu neigiamumu. Mokomasi skirstyti kovalentinius ryšius į polinius ir nepolinius vartojant elektrinio neigiamumo sąvoką.

- 6.8.5. **Cheminės formulės:** apibūdinama indekso sąvoka. Skaitant kovalentinio junginio formulę mokomasi nurodyti, iš kiek ir kokių atomų sudaryta molekulė. Mokomasi susieti junginio cheminę formulę su molekulės modeliu, užrašyti cheminę formulę, kai pateiktas molekulės modelis. Mokomasi atpažinti ir skirti vienines ir sudėtines medžiagas. Aiškinamasi alotropijos reiškinys (dideguonies ir trideguonies (ozono) pavyzdžiu). Mokomasi apskaičiuoti molekulės santykinę masę ir elemento masės dalį junginyje procentais.
- 6.8.6. **Elektra:** remiantis atomo sandara aiškinamasi, kuo skiriasi laidininkai ir izoliatoriai, kaip įelektrinimas kūnas, aptariamas krūvio tvermės dėsnis, remiantis bandymais aiškinamasi, kaip įgyjamo elektros krūvio dydis priklauso nuo kūno paviršiaus ploto. Apibrėžiamas elektrinis laukas, jo stipris, stiprio matavimo vienetas, tyrinėjama įelektrintų kūnų sąveika (trauka, stūma), jos priklausomybė nuo krūvio dydžio ir atstumo tarp įelektrintų kūnų. Nagrinėjama elektros srovė metaluose – apibrėžiama elektros srovė, jos stipris, įtampa, laidininko varža, jos atsiradimo priežastys, tyrinėjama, kaip laidininko varža priklauso nuo laidininko matmenų ir medžiagos, apibūdinami srovės stiprio, įtampos, varžos matavimo vienetai. Tyrinėjant srovės stiprio priklausomybę nuo įtampos formuluojamas Omo dėsnis grandinės daliai, skaičiuojamas bei skaitmeniniais ir analoginiais prietaisais matuojamas srovės stipris, įtampa, varža. Nagrinėjamos elektrinės grandinės – apibūdinamas nuoseklusis, lygiagretusis ir mišrusis laidininkų jungimas ir tyrinėjami jų dėsniai, aptariami įvairių jungimo taikymo pavyzdžiai, mokomasi spręsti uždavinius. Tyrinėjamas elektros srovės magnetinis, šiluminis, cheminis poveikis. Apibūdinamas elektros srovės darbas ir galia, jų matavimo vienetai, mokomasi apskaičiuoti elektros srovės darbą ir galią; apibūdinama saugiklio paskirtis elektros grandinėje, aiškinamasi, kaip veikia lydieji ir automatiniai saugikliai; nagrinėjami elektros energijos apskaitos prietaisai, mokomasi apskaičiuoti suvartojamą elektros energiją, aptariama elektros energijos taupymo būtinybė ir galimybės. Nagrinėjamas elektros srovės poveikis gyviems organizmams, elektrosauga (įžeminimas, izoliatorių naudojimas). Nagrinėjama, kokie elektriniai reiškiniai vyksta gyvuosiuose organizmuose.
- 6.8.7. **Cheminės reakcijos ir energijos virsmai:** stebint vykstančias chemines reakcijas mokomasi įvardyti cheminės reakcijos požymius. Mokomasi grupuoti chemines reakcijas į egzotermines ir endotermes pagal energijos pokyčius ir nurodyti, kad stebimi energijos pokyčiai susiję su cheminių ryšių nutraukimu ir susidarymu. Mokomasi paaiškinti, kad traukai tarp atomų įveikti (t. y. cheminiam ryšiui nutraukti) reikalinga energija, o susidarant ryšiui energija išsiskiria. Tyrinėjami medžiagų tirpinimo energiniai pokyčiai. Aiškinamasi koncentracijos sąvoka, mokomasi apskaičiuoti tirpinio masės dalį procentais ir tirpinio masės koncentraciją. Nagrinėjami lėtų ir greitų reakcijų pavyzdžiai. Aiškinamasi, kad reakcijos vyksta susiduriant medžiagų dalelėms. Analizuojama, kas lemia reakcijų greitį nurodant, kad reakcijos greitis didėja didėjant dalelių skaičiui tūrio vienetu, aktyvių susidūrimų dažniui, temperatūrai, kietosios medžiagos paviršiaus plotui. Aiškinamasi, kad kietosios medžiagos paviršiaus plotą galima padidinti smulkinant medžiagą. Apibūdinamas katalizatorius, kaip medžiaga, kuri spartina reakciją. Mokomasi paaiškinti, ką rodo užrašyta cheminės reakcijos lygtis. Apibūdinama cheminės reakcijos koeficiento sąvoka ir mokomasi ją taikyti. Aiškinamasi, kad vykstant cheminei reakcijai atomų skaičius nepakinta ir siejant tai su cheminės lygties lyginimu. Mokomasi patikrinti, ar užrašytos cheminių reakcijų lygtys yra išlygintos. Aiškinamasi oksidacijos-redukcijos reiškiniai siejant su elektronų perėjimu iš vienu dalelių į kitas (pavyzdžiui degant, rūdijant), aiškinamasi oksidacijos laipsnio sąvoka. Mokomasi klasifikuoti chemines reakcijas į jungimosi, skilimo, pavadavimo, mainų.

- Naudojantis santykinėmis molekulinėmis masėmis, užrašyta cheminė reakcijos lygtimi ir taikant proporcijas mokomasi apskaičiuoti reaguojančiųjų arba susidarančiųjų medžiagų mases.
- 6.8.8. **Evoliucija:** mokomasi apibūdinti kintamumą, kaip organizmų savybę įgyti naujų požymių; aiškinamasi, kokia kintamumo reikšmė organizmų išgyvenimui. Mokosi apibūdinti gamtinę atranką kaip procesą, kurio metu organizmai prisitaiko prie kintančios aplinkos; evoliuciją, kaip nuolat vykstantį procesą; aiškinamasi, kad Č. Darvinas pirmasis įrodymais pagrindė evoliuciją. Naudojantis schemomis, mokomasi paaiškinti, kaip susidaro naujos rūšys dėl geografinės izoliacijos. Mokomasi paaiškinti endeminių rūšių (echidnos, ančiasnapio, galapagų iguanų) atsiradimo priežastis, biogeografinių barjerų įtaką organizmų paplitimui. Mokomasi palyginti gamtinę ir dirbtinę atrankas. Apibūdinama dirbtinės atrankos reikšmė. Nagrinėjamos gyvybės atsiradimo vandenyje ir sausumoje priežastys, pagal gyvybės medį apibūdinama augalų ir gyvūnų kilmė (nuo paprastesnio iki sudėtingesnio). Mokomasi apibūdinti, kaip paleontologiniai duomenys įrodo evoliucijos procesą; paaiškinama fosilijų reikšmė; remiantis lyginamosios anatomijos pavyzdžiais (banginio, paukščio, šikšnosparnio, arklio, žmogaus viršutinių / priekinių galūnių prisitaikymas atlikti funkciją) įvardijama, kad skirtingos rūšys turi bendrų požymių, nes išsivysto iš bendro protėvio.
- 6.8.9. **Ekosistema:** mokomasi apibūdinti ekologijos struktūrinius lygmenis; ekosistemą, kaip organizmų tarpusavio sąveiką ir sąveiką su negyva aplinka; mokomasi apibūdinti populiacijos dydį ir tankį; remiantis pavyzdžiais paaiškinti, kaip populiacijos augimui priešinasi aplinka. Mokomasi apibūdinti tarprūšinius veiksnius (plėšrūnas ir auka, parazitas ir šeimininkas, augalai ir apdulointojai); paaiškinama sausumos ir vandens bendrijų kaita, nagrinėjama, kaip kinta bendrijos dėl sezoninių pokyčių, krūmų / miškų kirtimo, gaisrų, sausros, potvynių. Mokomasi apibūdinti žmonių populiacijos augimo priežastis ir veiksnius, reguliuojančius žmonių populiacijos augimą. Aiškinamasi, kokį neigiamą poveikį aplinkai turi žmonių populiacijos didėjimas ir pateikiami siūlymai, kaip jį pristabdyti.
- 6.8.10. **Ekosistemų stabilumas:** mokomasi sudaryti sausumos ir vandens ekosistemose gyvenančių organizmų mitybines grandines ir tinklus; apibūdinti mitybinius lygmenis; paaiškinti organizmų mitybinių ryšių reikšmę ekosistemos biologinei įvairovei ir stabilumui; paaiškinti energijos perdavimą nagrinėjant sausumos ekosistemos energijos piramidę. Remiantis Lietuvoje paplitusių invazinių augalų (Sosnovskio barštis, lubinai, elodėja) ir gyvūnų (kanadinė audinė, meškėnai) rūšių pavyzdžiais, aiškinamasi jų poveikis mitybiniam ryšiams ekosistemose. Mokomasi paaiškinti biologinės įvairovės išsaugojimo svarbą ekosistemoms, pateikiant konkrečių pavyzdžių; nurodyti Lietuvos raudonosios knygos reikšmę.

7. Pasiekimų vertinimas

Mokinių pasiekimų lygių požymiai detalizuoti keturiais lygiais: slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis.

Kai mokinių pasiekimai vertinami pažymiais, jie siejami su pasiekimų lygiais:

I slenkstinis lygis – 4, II patenkinamas lygis – 5–6, III pagrindinis lygis – 7–8, IV aukštesnysis lygis – 9–10.

Nurodomi pasiekimų lygių požymiai skirti vertinti mokinių pasiekimus ir daromą pažangą. Remiantis nurodytais požymiais galima spręsti apie tarpinius mokinių pasiekimus ir daryti apibendrinamuosius vertinimo aprašus pusmečio, metų pabaigoje.

Aprašant pasiekimų lygių požymius naudotos šios mokinių pasiekimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

savarankiškumo:

- padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, procesą moderuoja ir jame dalyvauja mokytojas;
- vadovaudamasis pateiktais kriterijais;
- konsultuodamasis – tikslingai klausdamas ar prašydamas patarimų;
- savarankiškai.

sudėtingumo:

- paprasčiausiomis vadinamos užduotys, tyrimai, situacijos, atvejai, kuriems išnagrinėti, surasti sprendimą ar atsakymą reikia 1 žingsnio (pvz., ištrinti medžiagą, rasti tiesiogiai pateiktą informaciją);
- paprastomis vadinamos užduotys, tyrimai, situacijos, atvejai, kuriems išnagrinėti, surasti sprendimą ar atsakymą reikia ne mažiau kaip 2 žingsnių (pvz., atskirti dviejų medžiagų mišinį);
- nesudėtingomis vadinamos užduotys, tyrimai, situacijos, atvejai, kuriems išnagrinėti, surasti sprendimą ar atsakymą reikia 3 ir daugiau žingsnių (pvz., palyginti augalų auginimo sąlygas, kelių medžiagų šilumines savybes, įvardyti organizmų tarpusavio ryšius mitybos tinkle).

konteksto:

- artima aplinka;
- kasdienė aplinka;
- įprastas kontekstas/-ai;
- naujas, neįprastas kontekstas/-ai.

8. Pasiekimų lygių požymiai

8.1. 1–2 klasės

Pasiekimų lygiai			
I	II	III	IV
A. Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas			
A1.1 Pateikia gamtos objektų ir reiškinių, kuriuos tiria gamtos mokslai, pavyzdžių.	A1.2 Nurodo, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Atpažįstaklausimus, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai.	A1.2 Nurodo, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Pateikia paprastų klausimų, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai, pavyzdžių.	A1.4 Nurodo, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Savais žodžiais apibūdina, kas būdinga klausimams, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai.
A2.1 –	A2.2 –	A2.3 –	A2.4 –
A3.1 –	A3.2 –	A3.3 –	A3.4 –
A4.1 Pateikia gamtos mokslų žinių pritaikymo gaminant kasdienės aplinkos daiktus pavyzdžių.	A4.2 Pateikia daiktų, palengvinančių žmonių gyvenimą, pavyzdžių ir nurodo, kad šiems daiktams gaminti pritaikomos gamtos mokslų žinios.	A4.3 Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmonių sukurti daiktai ir technologijos palengvino/-a žmonių gyvenimą.	A4.4 Paaiškina gamtos mokslų svarbą įvairioms žmonių veikloms.
B. Gamtamokslinis komunikavimas			
B1.1 Atsakydamas į nesudėtingus klausimus apie kasdienės aplinkos reiškinius ir objektus vartoja kai kurias sąvokas ir terminus.	B1.2 Pasakodamas apie kasdienės aplinkos reiškinius ir apibūdindamas objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus tinkamai vartoja kai kurias sąvokas ir terminus, nurodo ilgio (cm) ir masės (kg) vienetus.	B1.3 Pasakodamas apie artimos aplinkos reiškinius ir objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus tinkamai vartoja pagrindines gamtamokslines sąvokas ir terminus, nurodo ilgio (cm, m), masės (g, kg), laiko (para, h) ir temperatūros (°C) matavimo vienetus.	B1.4 Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdindamas žinomus reiškinius ir objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus, nurodo ilgio (cm, m, km), masės (g, kg), talpos (mL, L), laiko (para, h, min) ir temperatūros (°C) matavimo vienetus.
B2.1 Pateiktame šaltinyje (3–4 sakinių nesudėtingame tekste, nesudėtingame paveiksle ar paprasčiausioje lentelėje) randa akivaizdžiai pateiktą informaciją.	B2.2 Pateiktame šaltinyje (nedidelės apimties tekste, paveiksle, paprasčiausioje diagramoje ar lentelėje) randa reikiamą informaciją.	B2.3 Pateiktame šaltinyje (tekste, paveiksle, diagramoje, lentelėje) randa reikiamą informaciją.	B2.4 Pagal pateiktus reikšminius žodžius randa reikiamą informaciją. Iš 2–3 pateiktų šaltinių pasirenka tinkamą ir randa reikiamą informaciją.
B3.1 Nurodo, kuriame paveiksle vaizduojamas gamtos objektas, o kuriame – grožinio kūrinio veikėjas.	B3.2 Skiria objektyvią informaciją apie artimoje aplinkoje esamus objektus ir reiškinius nuo jų	B3.3 Paaiškina, kodėl aiškinantis gamtos objektų ir reiškinių savybes bei požymius yra netinkami jų	B3.4 Skiria asmeninę nuomonę nuo faktų ir jais remiasi apibūdindamas reiškinius ir objektus.

	vaizdavimų grožinėje literatūroje, animaciniuose filmuose ir pan.	vaizdavimai grožinėje literatūroje, animaciniuose filmuose ir pan.	
B4.1 Mokytojo nukreipiamas savais žodžiais fragmentiškai pasakoja apie kasdienės aplinkos reiškinius ir objektus. Informaciją pateikia trumpais sakiniais ar žodžių junginiais, piešiniais, skaitmenines technologijas naudoja su mokytojo pagalba.	B4.2 Savais žodžiai pasakoja apie kasdienėje aplinkoje stebimus gamtos objektus ir reiškinius. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus pristato savo atliktus tyrimus. Informaciją pateikia trumpais sakiniais, piešiniais, skaitmenines technologijas naudoja konsultuodamasis su mokytoju.	B4.3 Savais žodžiai pasakoja apie artimiausioje aplinkoje stebimus gamtos objektus ir reiškinius. Mokytojo padedamas aprašo ir savais žodžiais pristato atliktus tyrimus. Informaciją pateikia keliais sakiniais, piešiniais, paprasčiausiomis diagramomis ir lentelėmis, skaitmenines technologijas naudoja konsultuodamasis su mokytoju.	B4.4 Pasakodamas ar rašydamas apie artimiausios aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, pristatydamas raštu ar žodžiu tyrimų rezultatus aiškiai reiškia mintis, nurodo, kokius šaltinius naudojo (be tikslaus citavimo). Informaciją pateikia nedidelės apimties tekstais, piešiniais, paprastomis diagramomis ir lentelėmis, skaitmenines technologijas naudoja konsultuodamasis su mokytoju.
B5.1 Nurodo, kurie iš pateiktų klausimų susiję su aptariamais kasdienės aplinkos gamtos objektais ar reiškiniais. Į klausimus atsako tik remdamiesi savo patirtimi, nekonkrečiai.	B5.2 Formuluoja klausimus tik iš dalies susijusius su kasdienės aplinkos aptariamais gamtos objektais ar reiškiniais. Į klausimus atsako dažniausiai remdamasis savo patirtimi, neišsamiai.	B5.3 Formuluoja aiškius klausimus apie artimiausioje aplinkoje stebimus gamtos objektus ir reiškinius. Aiškiai ir konkrečiai atsako į pateiktus klausimus, remiasi gamtos mokslų žiniomis ir savo patirtimi.	B5.4 Formuluoja klausimus, kurie padėtų giliau suprasti artimiausios aplinkos gamtos reiškinius ir objektus. Išsamiai atsako į pateiktus klausimus, remiasi gamtos mokslų žiniomis ir savo patirtimi.
C. Gamtamokslinis tyrinėjimas			
C1.1 Kartu su mokytoju aptaria tyrimus, kaip vieną iš pasaulio pažinimo būdų.	C1.2 Kartu su mokytoju aptaria, kaip atliekami tyrimai. Nurodo, kad pasaulį pažįstame tyrinėdami.	C1.3 Kartu su mokytoju aptaria, kodėl svarbu tyrinėti pažįstant pasaulį ir kaip atliekami tyrimai.	C1.4 Kartu su mokytoju aptaria, kodėl svarbu tyrinėti pažįstant pasaulį. Savais žodžiais nusako, kaip reikia atlikti tyrimą nuo pradžios iki pabaigos.
C2.1 Su mokytoju išsiaiškina, kas bus tyrinėjama.	C2.2 Mokytojo padedamas kelia paprasčiausio tyrimo akivaizdų klausimą, prieš tai su mokytoju išsiaiškinus, kas bus tyrinėjama.	C2.3 Mokytojo padedamas kelia paprasto tyrimo klausimą, nurodo, tikslą, formuluoja akivaizdžią hipotezę, prieš tai su mokytojui išsiaiškinus, kas bus tyrinėjama.	C2.4 Mokytojo padedamas kelia paprasto tyrimo klausimą, nurodo tikslą, formuluoja akivaizdžią hipotezę.
C3.1 Kartu su mokytoju aptaria paprasčiausio tyrimo atlikimą: eigą, kokių reikia priemonių ir medžiagų, kur ir kada reikia atlikti, kiek laiko	C3.2 Kartu su mokytoju aptaria ir planuoja paprasto tyrimo atlikimo eigą, kokių reikia priemonių ir medžiagų, kur ir kada reikia atlikti,	C3.3 Nurodo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka iš pateiktų tinkamas priemones ir medžiagas. Kartu su mokytoju aptaria tyrimo	C3.4 Nurodo paprasto tyrimo atlikimo eigą, atlikimo vietą, laiką bei trukmę, pasirenka iš pateiktų tinkamas priemones ir medžiagas.

užtruks, kaip reikės užfiksuoti duomenis.	kiek laiko užtruks, kaip reikės užfiksuoti duomenis.	atlikimo vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą.	Mokytojo padedamas pasirenka duomenų fiksavimo formą.
C4.1 Kartu su mokytoju atlieka paprasčiausius trumpo trukmės tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka mokytojo nurodytas tyrimo veiklas, stebi vykstančius procesus ir pastebi akivaizdžius pokyčius, mokytojo padedamas nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis, kai matavimo skalė nesudėtinga.	C4.2 Kartu su mokytoju atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka mokytojo nurodytas tyrimo veiklas, stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, mokytojo padedamas nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis.	C4.3 Mokytojo padedamas atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka mokytojo nurodytas tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis.	C4.4 Pasitardamas su mokytoju atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis. Tyrimus atlieka laikydamasis aptartų tyrimų etikos normų.
C5.1 Atsakydamas į nesudėtingus klausimus parenka tinkamą duomenį iš savo surinktų.	C5.2 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus iš dalies apibendrina savo surinktus duomenis.	C5.3 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus atrenka ir apibendrina savo surinktus duomenis.	C5.4 Pasitardamas su mokytoju atrenka ir apibendrina surinktus duomenis, analizuoja rezultatus
C6.1 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus daro akivaizdžią išvadą, kai paprastas tyrimo tikslas. Nurodo ar pavyko atlikti tyrimą.	C6.2 Mokytojo padedamas daro išvadą, kai paprastas tyrimo tikslas. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko.	C6.3 Mokytojo padedamas ar savarankiškai (kai paprastas tyrimo tikslas) daro išvadą. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus, nurodo, ką būtų galima daryti kitaip.	C6.4 Savarankiškai daro paprasto tyrimo išvadą, mokytojo padedamas palygina gautus rezultatus su hipoteze. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko, pasiūlo, ką būtų galima daryti kitaip.
D. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas			
D1.1 Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius kasdienėje aplinkoje, skiria gyvus objektus nuo negyvų.	D1.2 Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius kasdienėje aplinkoje, apibūdina juos atsakydamas į klausimus apie jų aiškiai pastebimas savybes ar požymius.	D1.3 Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius kasdienėje aplinkoje, apibūdina juos nurodydamas aiškiai pastebimas savybes ar dalis.	D1.4 Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius artimoje aplinkoje, apibūdina juos, remdamasis savybėmis ar panaudojimu žmonių gyvenime. Pagal pateiktus apibūdinimus parenka tinkamų gamtos objektų ar reiškinių pavyzdžių.
D2.1 Fragmentiškai taiko gamtos mokslų žinias paprasčiausiose situacijose.	D2.2 Taiko gamtos mokslų žinias paprasčiausiose situacijose, patariamasis mokytojo taiko kitų	D2.3 Taiko gamtos mokslų žinias paprastose situacijose, atlikdamas nesudėtingas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.	D2.4 Taiko gamtos mokslų žinias nesudėtingose situacijose, atlikdamas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.

	mokomųjų dalykų žinias atlikdamas paprastas užduotis.		
D3.1 Atsakydamas į nukreipiamuosius mokytojo klausimus nurodo, kokių sąlygų reikia, kad vyktų reiškinys.	D3.2 Atsakydamas į nukreipiamuosius mokytojo klausimus aiškina paprasčiausius priežasties ir pasekmės ryšius kasdienėje aplinkoje.	D3.3 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus aiškina paprastus dėsningumus kasdienėje aplinkoje, paaiškina, kokių sąlygų reikia, kad vyktų reiškinys.	D3.4 Paaškina nesudėtingus kasdienės aplinkos dėsningumus, atpažįsta priežasties ir pasekmės ryšius.
D4.1 Nurodo, kuo panašūs ir skiriasi kasdienės aplinkos objektai ir dažnai stebimi reiškiniai.	D4.2 Lygina ir grupuoja kasdienės aplinkos objektus ir reiškinius, pagal pateiktus kriterijus, kai kriterijus yra aiškiai pastebimos savybės ar požymiai.	D4.3 Lygina ir grupuoja kasdienės aplinkos objektus ir reiškinius, atsižvelgdamas į jų aiškiai pastebimas savybes ar požymius.	D4.4 Lygina, grupuoja ir klasifikuoja artimos aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, remdamasis savybėmis, požymiais ar pateiktais kriterijais.
D5.1 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus atpažįsta dažnai sutinkamų reiškinių ar procesų paprasčiausių modelių elementus.	D5.2 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus nagrinėja kasdienės aplinkos reiškinių ar procesų paprastus modelius.	D5.3 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus nagrinėja kasdienės aplinkos reiškinių ar procesų paprastus modelius. Pastebi ir savais žodžiais įvardija paprasčiausius dėsningumus kasdienėje aplinkoje.	D5.4 Paaškina kasdienės aplinkos reiškinių ar procesų paprastus modelius. Pastebi ir savais žodžiais įvardija paprastus dėsningumus kasdienės aplinkoje.
E. Problemų sprendimas ir refleksija			
E1.1 Užduotis atlieka padedamas mokytojo.	E1.2 Užduotis atlieka pagal mokytojo pateiktą strategiją.	E1.3 Užduotis atlieka pagal mokytojo pateiktą strategiją, numato akivaizdžius užduočių, susietų su turima gyvenimiška patirtimi, rezultatus. Su mokytoju aptaręs paprasčiausią problemą, siūlo idėjų jai spręsti	E1.4 Atlikdamas užduotis pasirenka vieną strategiją iš dažnai naudojamų, įprastų ar iš mokytojo pasiūlytų, numato akivaizdžius užduočių rezultatus. Siūlo idėjų paprastoms problemoms spręsti, mokytojo padedamas jas aptaria.
E2.1 Su mokytoju aptaręs paprasčiausią užduotį ją atlieka kūrybiškai taikydamas turimą gyvenimišką patirtį.	E2.2 Su mokytoju aptaręs paprastą užduotį ją atlieka kūrybiškai taikydamas turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus.	E2.3 Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus atlikdamas gamtamokslines ir kitų mokomųjų dalykų užduotis.. Pateikia pavyzdžių, kaip žmonės kurdami daiktus ir technologijas semiasi idėjų iš gamtos.	E2.4 Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus naujose situacijose, kai akivaizdžiai matoma sąsaja. Pateikia pavyzdžių, kaip žmonės kurdami daiktus ir technologijas semiasi idėjų iš gamtos.
E3.1 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus nurodo	E3.2 Su mokytoju aptaręs gautus rezultatus, nurodo ar jie adekvatūs.	E3.3 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus vertina	E3.4 Mokytojo padedamas vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į

ar realu pastebėti stebimo objekto pokyčius per pateiktą laiką ar nurodytomis sąlygomis.		gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.	realų kontekstą, paaiškina, kodėl rezultatai galėjo gautis neadekvatūs.
E4.1 Atsakydamas į mokytojo klausimus nurodo, kas jam sekasi ir kas nesiseka.	E4.2 Atsakydamas į mokytojo klausimus įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų.	E4.3 Įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų ir atsakydamas į mokytojo klausimus nurodo veiksmus, kurie pagerintų jo mokymąsi.	E4.4 Įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų ir padedamas mokytojo nusimato veiksmų planą, kaip sieks pagerinti mokymąsi.
F. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas			
F1.1 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus įvardija ko reikia žmogui, kad jis gyventų. Nusako, iliustruodamas pavyzdžiais iš savo aplinkos, kas stiprina sveikatą, o kas jai kenkia. Pateikia pavyzdžių, ką daro kasdien, kad gerai jaustųsi ir būtų sveikas.	F1.2 Įvardija, ko reikia žmogui, kad jis gyventų ir paaiškina, kuo skiriasi žmogus nuo negyvų daiktų. Nurodo, kokią įtaką žmogaus sveikatai turi fizinis aktyvumas, asmeninė higiena, sveikas maistas. Įvardija kasdieninių gyvenimo įpročius, padedančius saugoti ir stiprinti sveikatą, ir jų laikosi.	F1.3 Nurodo, kad žmogus yra gyvas organizmas ir įvardija jo gyvybinius poreikius. Paaiškina asmeninės higienos, fizinio aktyvumo, dienos režimo, sveikų produktų svarbą sveikatai. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	F1.4 Nurodo, kad žmogus ir gyvūnai priklauso tai pačiai organizmų grupei. Paaiškina priežasties – pasekmės ryšius tarp žmogaus sveikatos ir dienos režimo, higienos laikymosi, fizinio aktyvumo, sveikos mitybos. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.
F2.1 Pateikia kasdienės aplinkos pavyzdžių, kokį neigiamą poveikį žmogaus elgesys daro gamtinei aplinkai.	F2.2 Pateiktuose pavyzdžiuose nurodo, kokį poveikį gamtinei aplinkai daro žmogaus veikla.	F2.3 Pateikia artimos aplinkos pavyzdžių, kokį teigiamą ir neigiamą poveikį žmogaus veikla daro gamtinei aplinkai.	F2.4 Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmogaus veikla veikia gamtinę aplinką.
F3.1 Nurodo, kaip reikia elgtis buityje (taupyti vandenį, elektrą, popierių) ir gamtoje (nešiukšlinti, netriukšmauti, neteršti aplinkos).	F3.2 .Pateikia kasdienės aplinkos pavyzdžių, kaip jis pats tausoja gamtinius išteklius ir neteršia aplinkos.	F3.3 Pateikia pavyzdžių, kaip kiti žmonės ir jis pats tausoja gamtinius išteklius ir saugo aplinką (vandenį, orą, dirvožemį).	F3.4 Pateikia gamtos išteklių, kuriuos žmonės tausoja ir kaip tausoja, pavyzdžių. Pateikia pavyzdžių, kaip jis pats saugo aplinką. Paaiškina gamtos išteklių tausojimo ir aplinkos saugojimo svarbą žmonių gyvenimo kokybei.

8.2. 3–4 klasės

Pasiekimų lygiai			
I	II	III	IV
A. Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas			
A1.1. Nurodo, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Atpažįsta paprastus klausimus, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai.	A1.2. Nurodo, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Pateikia paprastų klausimų, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai, pavyzdžių.	A1.3. Remdamasis pateiktais pavyzdžiais paaiškina, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Pateikia nesudėtingų klausimų, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai, pavyzdžių.	A1.4. Paaiškina, kad gamtos mokslai tiria objektyvias gamtos objektų ir reiškinių savybes ar požymius. Pateikia klausimų, į kuriuos gali atsakyti gamtos mokslai, pavyzdžių.
A2.1 –	A2.2 –	A2.3 –	A2.4 –
A3.1 –	A3.2 –	A3.3 –	A3.4 –
A4.1 Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmonių sukurti daiktai ir technologijos palengvino/-a žmonių gyvenimą.	A4.2. Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip gamtos mokslų pasiekimai daro poveikį žmogaus gyvenimo kokybei ir žmonių veikloms.	A4.3. Remdamasis pateiktais pavyzdžiais paaiškina, kaip gamtos mokslų pasiekimai gali lemti žmogaus ir visuomenės sprendimus.	A.4.4. Pateikdamas pavyzdžių paaiškina, kaip gamtos mokslų žinios gali lemti žmogaus ir visuomenės sprendimus.
B. Gamtamokslinis komunikavimas			
B1.1 Pasakodamas apie kasdienės aplinkos reiškinius ir apibūdinamas objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus tinkamai vartoja kai kurias sąvokas ir terminus, nurodo ilgio (cm, m), masės (g, kg), laiko (h, min) ir temperatūros (°C) vienetus.	B1.2 Skiria ir tinkamai vartoja pagrindines gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas artimos aplinkos reiškinius ir objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus, taiko ilgio (cm, m, km), masės (g, kg), tūrio (mL, L), laiko (para, h, min) ir temperatūros (°C) matavimo vienetus.	B1.3 Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus pažįstamame kontekste, pristatydamas savo tyrimų rezultatus, tinkamai taiko ilgio (mm, cm, m, km), masės (g, kg), tūrio (mL, L), laiko (para, h, min, s), greičio (km/h, m/s) ir temperatūros (°C) matavimo vienetus.	B1.4 Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus, pristatydamas savo tyrimų rezultatus, tinkamai taiko įvairius ilgio, masės, tūrio, laiko, greičio ir temperatūros matavimo vienetus.
B2.1 Pateiktame šaltinyje (nedidelės apimties tekste, paveiksle, paprastoje diagramoje ar lentelėje) randa akivaizdžiai pateiktą reikiamą informaciją.	B2.2 Atsirenka iš 2–3 pateiktų šaltinių tinkamą reikiamai informacijai rasti. Pateiktame šaltinyje (tekste, paveiksle, diagramoje, lentelėje) atsirenka reikiamą informaciją, iš dalies ją apibendrina.	B2.3 Savo pasirinktuose ar mokytojo rekomenduojamuose informacijos šaltiniuose atrenka, apibendrina ir vertina įvairiais būdais pateiktą nesudėtingą informaciją.	B2.4 Susieja tarpusavyje 2–3 nedidelės apimties šaltiniuose rastą tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštą informaciją, ją apibendrina, kritiškai vertina įvairiais būdais pateiktą nesudėtingą informaciją.

B3.1 Palygina objektų ir reiškinių aprašymus grožinėje literatūroje ir negrožiniuose tekstuose, paaiškina, kurie iš jų yra tinkami aiškinantis objektų ir reiškinių savybes bei požymius.	B3.2 Atsirenka iš 2–3 duotų šaltinių tokius, kurie tiktų aiškinantis objektų ir reiškinių savybes bei požymius. Skiria asmeninę nuomonę nuo faktų.	B3.3 Padedamas mokytojo apibūdina, kuris šaltinis būtų patikimas aiškinantis objektų ir reiškinių savybes bei požymius. Skiria asmeninę nuomonę nuo faktų.	B3.4 Lygindamas 2–3 informacijos šaltinius, vertina jų patikimumą pagal nurodytus kriterijus. Skiria asmeninę nuomonę nuo faktų.
B4.1 Savais žodžiai pasakoja apie artimoje aplinkoje stebimus gamtos objektus ir reiškinius. Mokytojo padedamas aprašo ir savais žodžiais pristato atliktus tyrimus. Informaciją pateikia keliais sakiniais, piešiniais. Baigia braižyti paprasčiausias diagramas ir sudaryti pateiktas paprasčiausias lenteles. Skaitmenines technologijas naudoja konsultuodamasis su mokytoju.	B4.2 Pasakodamas ar rašydamas apie artimos aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, pristatydamas tyrimų rezultatus aiškiai reiškia mintis, be tikslaus citavimo nurodo, kokius šaltinius naudojo. Informaciją pateikia nedidelės apimties tekstais, piešiniais, paprasčiausiomis diagramomis ir lentelėmis. Skaitmenines technologijas naudoja konsultuodamasis su mokytoju.	B4.3 Pasakodamas ar rašydamas apie gamtinius objektus ir reiškinius pažįstame kontekste, pristatydamas tyrimų rezultatus, laikosi esminių etiketo reikalavimų, sklandžiai reiškia mintis, be tikslaus citavimo nurodo, kokius šaltinius naudojo. Informaciją pateikia tekstais ir piešiniais, paprastomis diagramomis ir lentelėmis, naudoja skaitmenines technologijas.	B4.4 Pasakodamas ar rašydamas apie gamtinius objektus ir reiškinius, pristatydamas tyrimų rezultatus, laikosi esminių etiketo reikalavimų, sklandžiai reiškia mintis, nurodo, kokius šaltinius naudojo. Informaciją pateikia tekstais ir piešiniais, nesudėtingomis diagramomis ir lentelėmis, tikslingai pasirenka skaitmenines technologijas iš žinomų ir jas naudoja.
B5.1 Formuluoja iš dalies tikslingus klausimus apie kasdienės aplinkos gamtos objektais ar reiškiniais. Į klausimus atsako neišsamiai, remiasi savo patirtimi ir/ar fragmentinėmis gamtos mokslų žiniomis.	B5.2 Formuluoja aiškius klausimus apie artimos aplinkos gamtos objektus ir reiškinius. Atsakydamas į klausimus remiasi gamtos mokslų žiniomis ir savo patirtimi.	B5.3 Formuluoja klausimus, kurie padėtų giliau suprasti gamtos objektus ir reiškinius pažįstame kontekste. Išsamiai atsako į klausimus, paaiškina atsakymus remdamasis gamtos mokslų žiniomis.	B5.4 Formuluoja klausimus, kurie padėtų giliau suprasti gamtos objektus ir reiškinius, nustatyti jų priežastingumą arba išsiaiškinti jų dėsningumus. Išsamiai atsako į klausimus, paaiškina atsakymus gamtos mokslų žiniomis žiniomis, gautais tyrimų rezultatais.
C. Gamtamokslinis tyrinėjimas			
C1.1 Savais žodžiais papasakoja apie kai kuriuos tyrimo atlikimo etapus.	C1.2 Savais žodžiais apibūdina, kaip reikia atlikti tyrimą nuo pradžios iki pabaigos.	C1.3 Nurodo tyrimų svarbą pažįstant pasaulį. Nurodo tyrimo atlikimo etapus.	C1.4 Paaiškina tyrimų svarbą pažįstant pasaulį. Nurodo tyrimo atlikimo etapus ir savais žodžiais paaiškina jų paskirtį.
C2.1 Mokytojo padedamas kelia paprasčiausio tyrimo akivaizdų klausimą, prieš tai su mokytoju išsiaiškinus, kas bus tyrinėjama.	C2.2 Kelia paprasto tyrimo akivaizdų klausimą, prieš tai su mokytoju išsiaiškinus, kas bus tyrinėjama.	C2.3 Remdamasis turimomis gamtamokslinėmis patyriminėmis žiniomis kelia paprasto tyrimo klausimą, formuluoja hipotezę.	C2.4 Kelia nesudėtingo tyrimo klausimą, tikslą, formuluoja hipotezę.
C3.1 Mokytojo padedamas nusimato paprasto tyrimo atlikimo eigą, kokių	C3.2 Nurodo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka iš pateiktų	C3.3 Nurodo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones ir	C3.4. Nurodo nesudėtingo tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas

priemonių ir medžiagų reikės, kur ir kada reikės atlikti, kiek laiko užtruks, kaip reikės užfiksuoti duomenis.	tinkamas priemonės ir medžiagas. Mokytojo padedamas nusimato tyrimo atlikimo vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą.	medžiagas, nusimato vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Kartu su mokytoju aptaria, ką reikia daryti, kad rezultatai gautųsi patikimi.	priemonės ir medžiagas, nusimato vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad rezultatai gautųsi patikimi.
C4.1 Mokytojo padedamas atlieka paprasčiausius tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka mokytojo nurodytas tyrimo veiklas, stebi vykstančius procesus ir pastebi akivaizdžius pokyčius, nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis, kai matavimo skalė nesudėtinga.	C4.2 Mokytojo padedamas atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka mokytojo nurodytas tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito paprasčiausių matavimo priemonių rodmenis.	C4.3 Pasitardamas su mokytoju atlieka paprastus tyrimus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito matavimo priemonių rodmenis. Tyrimus atlieka laikydamasis aptartų tyrimų etikos normų.	C4.4 Pasitardamas su mokytoju atlieka nesudėtingus tyrimus ir/ar savarankiškai – paprastus: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas, tikslingai stebi vykstančius procesus ir pastebi pokyčius, nuskaito matavimo priemonių rodmenis. Tyrimus atlieka laikydamasis aptartų tyrimų etikos normų.
C5.1 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus atrenka ir apibendrina surinktus duomenis, pateikia rezultatą, kai skaičiavimai nekelia sunkumų, duomenis vaizduoja mokytojo pateiktoje lentelėje ar diagramoje.	C5.2 Mokytojo padedamas atrenka ir apibendrina savo surinktus duomenis, analizuoja rezultatus, pavaizduoja mokytojo pasiūlyta forma (stulpeline, linijine diagrama, lentele).	C5.3 Pasitardamas su mokytoju atrenka ir apibendrina surinktus duomenis, pertvarko jei reikia, analizuoja rezultatus, atrenka tinkamus išvados darymui, pavaizduoja labiau tinkančia pristatymui forma (stulpeline, linijine diagrama, lentele).	C5.4 Atrenka ir apibendrina surinktus duomenis, pertvarko jei reikia, analizuoja rezultatus, atrenka tinkamus išvados darymui, pavaizduoja labiau tinkančia pristatymui forma (stulpeline, linijine diagrama, lentele).
C6.1 Mokytojo padedamas daro išvadą, kai paprastas tyrimo tikslas. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko.	C6.2 Mokytojo padedamas ar savarankiškai (kai paprastas tyrimo tikslas) daro išvadą. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko. Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus, nurodo, ką būtų galima daryti kitaip.	C6.3 Savarankiškai arba pasitardamas su mokytoju palygina gautus rezultatus su hipoteze, formuluoja paprasto tyrimo išvadą. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko, ką būtų galima daryti kitaip. Pasiūlo, kaip pratęsti atliktą tyrimą.	C6.4 Palygina gautus rezultatus su hipoteze, formuluoja nesudėtingo tyrimo išvadą. Aptaria atliktą tyrimą, nurodydamas, kas pavyko ar nepavyko, ką būtų galima daryti kitaip. Pasiūlo, kaip pratęsti atliktą tyrimą ar ką būtų galima toliau tyrinėti (keičiant medžiagas, sąlygas ar pan).
D. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas			
D1.1 Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius kasdienėje	D1.2 Atpažįsta ir įvardija gamtos objektus ir reiškinius kasdienėje	D1.3 Atpažįsta ir įvardija dažnai sutinkamus artimoje aplinkoje	D1.4 Atpažįsta ir įvardija artimos aplinkos gamtos objektus ir

aplinkoje, apibūdina juos atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus apie jų aiškiai pastebimas savybes ar požymius, funkcijas/vaidmenis, panaudojimą žmonių gyvenime.	aplinkoje, apibūdina juos nurodydamas aiškiai pastebimas savybes, kai kurias funkcijas/vaidmenis ar panaudojimą žmonių gyvenime.	gamtos objektus ir reiškinius, apibūdina juos, remdamasis akivaizdžiomis savybėmis, pagrindinėmis funkcijomis/vaidmenimis ar panaudojimu žmonių gyvenime.	reiškinius, apibūdina juos, remdamasis savybėmis, pagrindinėmis funkcijomis/vaidmenimis ar panaudojimu žmonių gyvenime.
D2.1 Taiko gamtos mokslų žinias paprasčiausiose situacijose, taiko kitų mokomųjų dalykų žinias atlikdamas paprastas užduotis.	D2.2 Taiko gamtos mokslų žinias paprastose situacijose, atlikdamas nesudėtingas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.	D2.3 Taiko gamtos mokslų žinias nesudėtingose situacijose, atlikdamas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.	D2.4 Taiko gamtos mokslų žinias nesudėtingose situacijose pažįstame ir nepažįstame kontekste, atlikdamas užduotis taiko ir kitų mokomųjų dalykų žinias.
D3.1 Atsakydamas į nukreipiamuosius mokytojo klausimus aiškina paprasčiausius dėsningumus ir/ar paprasčiausius priežasties ir pasekmės ryšius kasdienėje aplinkoje.	D3.2 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus aiškina paprastus dėsningumus kasdienėje aplinkoje, savais žodžiais paaiškina paprasčiausius priežasties ir pasekmės ryšius kasdienėje aplinkoje.	D3.3 Paaiškina paprastus artimos aplinkos dėsningumus, atpažįsta ir savais žodžiais paaiškina paprastus priežasties ir pasekmės ryšius.	D3.3 Paaiškina nesudėtingus artimos aplinkos dėsningumus, atpažįsta ir apibūdina paprastus priežasties ir pasekmės ryšius.
D4.1 Lygina ir grupuoja kasdienės aplinkos objektus ir reiškinius, pagal pateiktus kriterijus, kai kriterijus yra aiškiai pastebimos savybės ar požymiai.	D4.3 Lygina ir grupuoja kasdienės aplinkos objektus ir reiškinius, atsižvelgdamas į jų aiškiai pastebimas savybes, požymius ar pateiktus kitokius kriterijus.	D4.3 Lygina, grupuoja ir klasifikuoja artimos aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, remdamasis savybėmis, požymiais, funkcijomis /vaidmenimis ar pateiktais kriterijais.	D4.4 Lygina, grupuoja ir klasifikuoja artimos aplinkos gamtos objektus ir reiškinius, remdamasis savo pasirinktais kriterijais, paaiškina kriterijų pasirinkimą.
D5.1 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus nagrinėja kasdienės aplinkos reiškinių ar procesų paprastus modelius.	D5.2 Pasitardamas su mokytoju paaiškina kasdienės aplinkos reiškinių ar procesų paprastus modelius. Pastebi ir savais žodžiais įvardija paprastus dėsningumus kasdienėje aplinkoje.	D5.3 Paaiškina paprastus žinomų reiškinių ir procesų modelius, pasitardamas su mokytoju modeliuoja paprasčiausius reiškinius ar procesus. Pastebi ir savais žodžiais įvardija paprastus dėsningumus artimoje aplinkoje.	D5.4 Paaiškina nesudėtingus žinomų reiškinių ir procesų modelius, pasitardamas su mokytoju modeliuoja paprastus reiškinius ar procesus. Pastebi ir savais žodžiais įvardija dėsningumus pažįstamame ir nepažįstamame kontekste.
E. Problemų sprendimas ir refleksija			
E1.1 Užduotis atlieka pagal mokytojo pateiktą strategiją.	E1.2 Mokytojo padedamas iš dažnai naudojamų, įprastų pasirenka strategiją užduočiai atlikti, numato akivaizdžius užduočių, susietų su turima gyvenimiška patirtimi,	E1.3 Atlikdamas užduotis pasirenka vieną strategiją iš dažnai naudojamų, įprastų ar iš mokytojo pasiūlytų, numato akivaizdžius užduočių rezultatus.	E1.4. Pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti, numato užduočių rezultatus. Siūlo idėjų nesudėtingoms problemoms spręsti, vertina jas, mokytojo padedamas atrenka

	rezultatus. Siūlo idėjų paprasčiausioms problemoms spręsti, mokytojo padedamas jas aptaria.	Siūlo idėjų paprastoms problemoms spręsti, mokytojo padedamas jas aptaria ir vertina idėjas.	tinkamiausią problemos sprendimo būdą ir/ar galimą alternatyvą.
E2.1 Su mokytoju aptaręs paprastą užduotį ją atlieka kūrybiškai taikydamas turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus bei gyvenimišką patirtį.	E2.2 Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus atlikdamas gamtamokslines ir kitų mokomųjų dalykų užduotis. Pateikia pavyzdžių, kaip žmonės kurdami daiktus ir technologijas semiasi idėjų iš gamtos.	E2.3 Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus naujose situacijose, kai akivaizdžiai matoma sąsaja. Nagrinėdamas žmonių sukurtų daiktų ir technologijų savybes randa analogijų gamtoje.	E2.4 Kūrybiškai pritaiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus naujose situacijose. Nagrinėdamas žmonių sukurtų daiktų ir technologijų savybes randa analogijų gamtoje, siūlo kūrybinių idėjų daiktams ir technologijoms kurti, pasiremdamas gamtos objektų ar reiškinių savybėmis.
E3.1 Su mokytoju aptaręs gautus rezultatus, nurodo ar jie adekvatūs.	E3.2 Atsakydamas į mokytojo nukreipiamuosius klausimus vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3.3 Mokytojo padedamas vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3.4 Konsultuodamasis su mokytoju vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą ir paaiškina savo vertinimą.
E4.1 Atsakydamas į mokytojo klausimus įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų.	E4.2 Įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų. Atsakydamas į mokytojo klausimus nurodo veiksmus, kurie pagerintų jo mokymąsi.	E4.3 Pagal pateiktus kriterijus įsivertina savo pasiekimus ir gebėjimą mokytis gamtos mokslų. Padedamas mokytojo nusimato veiksmų planą, kaip sieks pagerinti mokymąsi.	E4.4 Pagal pateiktus kriterijus įsivertina savo pasiekimus ir gebėjimą mokytis gamtos mokslų. Konsultuodamasis su mokytoju kelia mokymosi tikslus ir nusimato veiksmų planą konkrečiam laikotarpiui.
F. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas			
F1.1 Įvardija žmogaus gyvybinius poreikius. Nurodo, kad žmogaus sveikatai svarbu asmeninė higiena, fizinis aktyvumas, dienos režimas ir sveikas maistas. Pateikia nepalankių aplinkos veiksnių, kenksmingų medžiagų žmogui pavyzdžių. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	F1.2 Apibūdina žmogų kaip gyvą organizmą siedamas su gyvybiniais poreikiais. Paaiškina sveikos gyvensenos įpročių svarbą sveikatai. Pateikia nepalankių aplinkos veiksnių, kenksmingų medžiagų poveikio sveikatai pavyzdžių. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	F1.3 Nurodo, kad žmogus ir gyvūnai priklauso tai pačiai organizmų grupei ir kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis. Paaiškina priežasties – pasekmės ryšius tarp žmogaus sveikatos ir sveikos gyvensenos įpročių. Paaiškina nepalankių aplinkos veiksnių, kenksmingų medžiagų poveikį sveikatai. Laikosi kasdieninių gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.	F1.4 Remdamasis gamtos mokslų žiniomis apibūdina žmogų, kaip neatsiejamą gamtos dalį. Paaiškina priežasties – pasekmės ryšius tarp žmogaus sveikatos ir sveikos gyvensenos įpročių, nepalankių aplinkos veiksnių, kenksmingų medžiagų poveikį sveikatai pagrįsdamas gamtos mokslų žiniomis apie organų funkcijas. Laikosi kasdieninių

			gyvenimo įpročių, padedančių saugoti ir stiprinti sveikatą.
F2.1 Pateikia kasdienės aplinkos pavyzdžių, kokį teigiamą ir neigiamą poveikį žmogaus veikla daro gamtinei aplinkai.	F2.2 Pateikia artimos aplinkos pavyzdžių, kokį teigiamą ir neigiamą poveikį žmogaus veikla daro gamtinei aplinkai.	F2.3 Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmogaus veikla, jo sukurti produktai ir technologijos veikia gamtinę aplinką.	F2.4 Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmogaus veikla, jo sukurti produktai ir technologijos veikia gamtinę aplinką dabar ir ilgalaikėje perspektyvoje.
F3.2 Pateikia gamtos išteklių pavyzdžių ir nurodo, kaip juos galima tausoti. Pateikia pavyzdžių, kaip jis prisideda prie aplinkos išsaugojimo, išteklių tausojimo.	F3.2 Pateikia gamtos išteklių pavyzdžių ir nurodo, kaip juos galima tausoti, paaiškina, kodėl tai svarbu daryti. Pateikia pavyzdžių, kaip jis prisideda ir galėtų prisidėti prie aplinkos išsaugojimo, išteklių tausojimo.	F3.3 Paaiškina gamtos išteklių tausojimo ir saugojimo svarbą žmonių gyvenimo kokybei, antrinių žaliavų perdirbimo naudingumą. Pateikia pavyzdžių, kaip jis prisideda ir galėtų prisidėti prie aplinkos išsaugojimo, išteklių tausojimo.	F3.4 Paaiškina gamtos išteklių tausojimo ir saugojimo svarbą žmonių gyvenimo kokybei ir gamtai (ekosistemoms, kraštovaizdžiui ir pan.), antrinių žaliavų perdirbimo naudingumą ir svarbą. Pateikia pavyzdžių, kaip jis prisideda ir galėtų prisidėti prie aplinkos išsaugojimo, išteklių tausojimo.

8.3. 5–6 klasės

Pasiiekimų lygiai			
I	II	III	IV
A . Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas			
A1.1 Nurodo ką tiria gamtos mokslai.	A1.2 Nurodo ką ir kaip tiria gamtos mokslai.	A1.3. Paaiškina ką ir kaip tiria gamtos mokslai.	A1.4 Paaiškina ką ir kaip tiria gamtos mokslai ir nurodo gamtos mokslų tarpusavio sąsajas.
A2.1 Nurodo, kad gamtos moksluose tyrinėjant aplinką svarbu remtis teorinėmis žiniomis ir turima patirtimi.	A2.2 Nurodo, kad gamtos moksluose svarbu sieti teorines žinias ir turima patirtį planuojant tyrimus remtis teorinėmis žiniomis, o aiškinant teorijas – tyrimų rezultatais.	A2.2. Paaiškina, kodėl gamtos moksluose svarbu sieti teorines žinias ir turimą patirtį, planuojant tyrimus remtis teorinėmis žiniomis, o aiškinant teorijas – tyrimų rezultatais.	A2.4 Paaiškina, kad gamtos mokslų teorijos kuriamos remiantis žmonijos sukauptomis teorinėmis žiniomis ir turima patirtimi. Nurodo, kad gamtos mokslų žinios ir pasaulio suvokimas kinta, atsiradus tyrimų metu patvirtintų naujų įrodymų.
A3.1 Nurodo, kad moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų. Savais žodžiais paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.	A3.2 Nurodo, kad moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų, atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai. Savais žodžiais paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.	A3.3. Aiškina, kodėl moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai. Remiantis pavyzdžiais paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.	A3.4 Aiškina, kodėl moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų, atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai. Argumentuodamas paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.
A4.1 Pateikia gamtos mokslų pasiekimų, taikomų artimoje aplinkoje ir darančių poveikį žmogaus gyvenimo kokybei, pavyzdžių.	A4.2 Aptaria informaciją apie gamtos mokslų pasiekimus ir jų taikymą. Pateikia gamtos mokslų pasiekimų taikymo artimoje aplinkoje ir darančių poveikį žmogaus gyvenimo kokybei, pavyzdžių.	A4.3. Aptaria informaciją apie gamtos mokslų raidą, pasiekimus ir jų taikymą. Pateikia gamtos mokslų vystymosi, pasiekimų ir jų taikymo Lietuvoje, pavyzdžių.	A4.4 Aptaria gamtos mokslų pasiekimus ir jų taikymą, nurodo svarbą žmogui ir galimas pasekmes. Pateikia gamtos mokslų vystymosi, pasiekimų ir jų taikymo Lietuvoje ir pasaulyje pavyzdžių.
B. Gamtamokslinis komunikavimas			
B1.1 Skiria ir vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas nagrinėtus artimos aplinkos reiškinius, taiko ilgio, ploto, tūrio, masės ir laiko simbolius ir matavimo vienetus, vienetus verčia kartotiniais ir daliniais.	B1.2 Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas reiškinius pažįstamame kontekste, tinkamai taiko ilgio, ploto, tūrio, masės, laiko, temperatūros, tankio, greičio, pagreičio, jėgos simbolius ir	B1.3 Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas ir terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus pažįstamame kontekste, tinkamai taiko ilgio, ploto, tūrio, masės, laiko, temperatūros, tankio, greičio, pagreičio, jėgos simbolius ir ilgio,	B1.4 Skiria ir tinkamai vartoja gamtamokslines sąvokas, terminus apibūdinamas reiškinius naujame kontekste, išsiaiškina naujas sąvokas ir terminus; tinkamai taiko ilgio, ploto, tūrio, masės, laiko, temperatūros, tankio, greičio,

	matavimo vienetus, ilgio, masės, laiko matavimo vienetus verčia kartotiniaisiais ir daliniais.	ploto, tūrio, masės, laiko matavimo vienetus verčia daliniais ir kartotiniaisiais.	pagreičio, jėgos simbolius ir matavimo vienetus, ilgio, ploto, tūrio, masės, laiko ir jėgos matavimo vienetus verčia kartotiniaisiais ir daliniais.
B2.1 Naudodamas nurodytus reikšminius žodžius lygina ir padedamas klasifikuoja diagrama, lentelė ar tekstu pateiktą informaciją.	B2.2 Naudodamas nurodytus reikšminius žodžius, pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>diagrama, lentelė, tekstu, ir kt.</i>) ir formomis pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, pagal pateiktus kriterijus klasifikuoja, padedamas apibendrina.	B2.3 Naudodamas nurodytus reikšminius žodžius, pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>diagrama, lentelė, tekstu, ir kt.</i>) ir formomis pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, apibendrina, analizuoja, padedamas kritiškai vertina, interpretuoja, jungia kelių šaltinių informaciją.	B2.4 Naudodamas reikšminius žodžius, pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>diagrama, lentelė, tekstu, ir kt.</i>) ir formomis pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, apibendrina, analizuoja, kritiškai vertina, interpretuoja, jungia kelių šaltinių informaciją.
B3.1 Remdamasis mokytojo nurodytais šaltiniais ir jo padedamas, atskiria faktus ir duomenis nuo subjektyvios nuomonės ir apibūdina gamtos reiškinius ir objektus.	B3.2 Remdamasis mokytojo nurodytais šaltiniais atskiria faktus ir duomenis nuo subjektyvios nuomonės, padedamas pasinaudoja atsirinkta informacija gamtos reiškiniams ir objektams apibūdinti.	B3.3 Pasirenka patikimus informacijos šaltinius pagal pateiktus kriterijus, atskiria faktus ir duomenis nuo subjektyvios nuomonės.	B3.4 Atsirenka patikimus informacijos šaltinius, skiria ir paaškina, kuo skiriasi faktai ir duomenys nuo subjektyvios nuomonės. Apibūdindamas gamtos reiškinius ir objektus remiasi tik objektyvia informacija.
B4.1 Padedamas pasirenka reikšmines sąvokas ir tekstu, piešiniu arba schema suprantamai perteikia gamtamokslinę informaciją.	B4.2 Mokytojo skatinamas pasirenka reikšmines sąvokas ir tekstu, piešiniaisiais ar schemomis suprantamai perteikia gamtamokslinę informaciją, pritaiko mokytojo pasiūlytas skaitmenines technologijas, nurodo bent vieną informacijos šaltinį.	B4.3 Tekstu, piešiniaisiais ar schemomis sklandžiai ir suprantamai perteikia gamtamokslinę informaciją, naudoja skaitmenines technologijas, nurodo informacijos šaltinius.	B4.4 Tinkamai naudodamas pagrindines reikšmines sąvokas sklandžiai ir suprantamai perteikia gamtamokslinę informaciją tekstu, piešiniaisiais ir schemomis, tikslingai pasirenka ir taiko skirtingas skaitmenines technologijas, nurodo informacijos šaltinius.
B5.1 Siekdamas išsiaiškinti ir suprasti artimos aplinkos reiškinius, objektų savybes ir pateiktą gamtamokslinę informaciją, padedamas formuluoja klausimus.	B5.2 Siekdamas išsiaiškinti ir suprasti artimos aplinkos reiškinius, jų dėsningumus, objektų savybes ir gamtamokslinę informaciją, konsultuodamasis formuluoja klausimus.	B5.3 Siekdamas išsiaiškinti ir suprasti reiškinius, jų dėsningumus, objektų savybes ir gamtamokslinę informaciją, formuluoja klausimus. Pateikia išsamius ir aiškius atsakymus, kuriuos paaškina remdamasis gamtos mokslų žiniomis.	B5.4 Siekdamas išsiaiškinti ir suprasti reiškinius, jų dėsningumus, objektų savybes ir gamtamokslinę informaciją, tikslingai formuluoja klausimus. Atsakymus grindžia gautais rezultatais, žinomais faktais.

Mokytojo padedamas savo atsakymus grindžia gautais rezultatais, pateiktais faktais.	Mokytojo skatinamas savo atsakymus grindžia gautais rezultatais / duomenimis, žinomais faktais.		
C. Gamtamokslinis tyrinėjimas			
C1.1 Atsakydamas į klausimus įvardija tyrimo atlikimo būdus – stebėjimą ir eksperimentą, tyrimo atlikimo etapus.	C1.2 Įvardija tyrimo atlikimo būdus, nurodo, kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, įvardija tyrimo atlikimo etapų seką.	C1.3 Apibūdina, kas yra tyrimas, įvardija tyrimo atlikimo būdus, paaiškina kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, įvardija tyrimo atlikimo etapų seką.	C1.4 Paaiškina, kas yra tyrimas ir kokiais būdais jis gali būti atliekamas, kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, nurodo tyrimo atlikimo etapų seką.
C2.1 Mokytojo padedamas formuluoja paprasto tyrimo klausimus, tikslą, hipotezę.	C2.2 Pagal pavyzdį formuluoja probleminius klausimus, tikslą, hipotezę.	C2.3 Pastebėjęs probleminę situaciją artimoje aplinkoje, formuluoja klausimus, tikslą ir hipotezę.	C2.4 Pastebėjęs probleminę situaciją, formuluoja klausimus, tikslą, hipotezę.
C3.1 Pasitardamas su mokytoju siūlo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones ir medžiagas, nusimato vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Kartu su mokytoju aptaria, ką reikia daryti, kad rezultatai gautųsi patikimi.	C3.2 Pagal pateiktą pavyzdį planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones ir medžiagas, eigą, vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad rezultatai gautųsi patikimi.	C3.3 Patiriamas planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad rezultatai būtų patikimi.	C3.4 Planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Nurodo, ką reikia daryti, kad rezultatai gautųsi patikimi. Siūlo alternatyvų tyrimo planą.
C4.1 Padedamas saugiai, laikydamasis etikos reikalavimų, pagal nurodytus tyrimo eigos punktus atlieka tyrimą, naudodamas pateiktas priemones ir medžiagas, stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, matavimo priemonių rodmenis.	C4.2 Patiriamas saugiai, laikydamasis etikos reikalavimų, pagal aptartus tyrimo eigos punktus atlieka tyrimą, tinkamai naudodamas pasirinktas priemones ir medžiagas, stebi vykstančius procesus, fiksuoja pokyčius, matavimo priemonių rodmenis.	C4.3 Konsultuodamasis atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, matavimo priemonių rodmenis.	C4.4 Saugiai, laikydamasis etikos reikalavimų atlieka tyrimą tinkamai naudodamas priemones ir medžiagas, stebi vykstančius procesus, fiksuoja pokyčius, matavimo priemonių rodmenis. Pagal poreikį koreguoja tyrimo planą.
C5.1 Padedamas gautus tyrimo rezultatus pateikia pasiūlytu būdu. Atsakydamas į klausimus apibendrina rezultatus. Pagal pateiktą pavyzdį apskaičiuoja duomenų aritmetinį vidurkį.	C5.2 Patiriamas gautus tyrimų rezultatus pateikia lentelėse, diagramose ar kitu būdu. Atsakydamas į klausimus apibendrina rezultatus. Apskaičiuoja duomenų aritmetinį vidurkį.	C5.3 Konsultuodamasis apibendrina gautus rezultatus, juos pateikdamas lentelėse, diagramose ar kitu būdu. Apskaičiuoja duomenų aritmetinį vidurkį.	C5.4 Apibendrina gautus tyrimo rezultatus pateikdamas lentelėse, diagramose ar kitu būdu, nurodo matavimų paklaidą. Apskaičiuoja duomenų aritmetinį vidurkį.

C6.1 Padedamas palygina gautus rezultatus su hipoteze, formuluoja paprasto tyrimo išvadą. Aptardamas atliktą tyrimą, nurodo, kas pavyko ar nepavyko, ką būtų galima daryti kitaip.	C6.2 Patariamasis formuluoja išvadas atsižvelgdamas į rezultatus ir nurodo, ar pasitvirtino hipotezė. Atsakydamas į klausimus bando paaiškinti, kas parodo, kad hipotezė pasitvirtino arba kodėl hipotezė nepasitvirtino.	C6.3 Formuluoja išvadas remdamasis rezultatų duomenimis ir palygina su hipoteze. Nurodo, kurie rezultatai patvirtina hipotezę arba dalijasi idėjomis, kodėl hipotezė nepasitvirtino. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdą.	C6.4 Formuluoja išvadas remdamasis gautais rezultatais. Paaiškina, kokie rezultatai rodo, kad hipotezė pasitvirtino arba nepasitvirtino. Aptaria priežastis, dėl kurių nepasitvirtino hipotezė. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdą.
D. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas			
D1.1 Atpažįsta artimoje aplinkoje dažnai sutinkamus gamtos objektus ir reiškinius, juos apibūdina, remdamasis akivaizdžiomis savybėmis, pagrindinėmis funkcijomis ar vaidmenimis ar panaudojimu žmonių gyvenime.	D. 1.2. Atpažįsta artimos aplinkos gamtos mokslų objektus ir reiškinius, juos apibūdina įvardydamas pagrindines savybes, funkcijas ar vaidmenis, panaudojimą.	D1.3 Atpažįsta gamtos mokslų objektus ir reiškinius aplinkoje ir pateiktoje informacijoje, juos apibūdina įvardydamas savybes, funkcijas ar vaidmenis, panaudojimą.	D1.4 Atpažįsta gamtos mokslų objektus ir reiškinius įvairiuose kontekstuose, juos apibūdina įvardydamas ir siedamas savybes, funkcijas ar vaidmenis, panaudojimą.
D2.1 Padedamas aiškinasi nesudėtingus artimos aplinkos procesus ir reiškinius, taikydamas gamtos mokslų žinias.	D2.2 Aiškindamasis artimos aplinkos procesus ir reiškinius, taiko gamtos mokslų žinias.	D2.3 Aiškindamasis gamtamokslinius procesus ir reiškinius, taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias.	D2.4 Aiškindamasis gamtamokslinius procesus ir reiškinius, taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias, jas sieja tarpusavyje.
D3.1 Padedamas paaiškina artimoje aplinkoje vykstančių reiškinių dėsningumus.	D3.2 Padedamas paaiškina artimoje aplinkoje vykstančių reiškinių dėsningumus, įvardija priežastis ir pasekmes.	D3.3 Paaiškina gamtamokslinių reiškinių dėsningumus, įvardija priežastis ir pasekmės ryšius.	D3.4 Paaiškina gamtamokslinių reiškinių dėsningumus, apibūdina priežastis ir pasekmės ryšius.
D4.1 Padedamas lygina artimos aplinkos objektus ir reiškinius, remdamasis jų nurodytomis savybėmis / požymiais.	D4.2 Padedamas lygina, klasifikuoja artimos aplinkos objektus ir reiškinius, remdamasis jų nurodytomis savybėmis / požymiais.	D4.3 Lygina, klasifikuoja objektus, reiškinius ir procesus, remdamasis jų pagrindinėmis savybėmis / požymiais.	D4.4 Lygina, klasifikuoja objektus, remdamasis jų savybėmis / požymiais, o procesus ir reiškinius, remdamasis jų požymiais ir prigimtimi.
D5.1 Padedamas modeliuoja artimos aplinkos procesus ar reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias.	D5.2 Padedamas modeliuoja artimos aplinkos procesus ar reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias, atsakydamas į klausimus įvardija dėsningumus.	D5.3 Modeliuoja artimos aplinkos procesus ar reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias, pastebi ir įvardija dėsningumus.	D5.4 Modeliuoja procesus ar reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias, pastebi ir įvardija dėsningumus.

E. Problemų sprendimas ir refleksija

E1.1 Padedamas iš dažnai naudojamų, įprastų pasirenka vieną strategiją užduočiai atlikti, numato akivaizdžius užduočių rezultatus, siūlo idėjų artimos aplinkos įprastoms problemoms spręsti ir jas aptaria.	E1.2 Padedamas pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti, prognozuoja rezultatus, siūlo idėjų artimos aplinkos problemoms spręsti, jas aptaria.	E1.3 Pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti, prognozuoja rezultatus, pasiūlo problemos sprendimo būdą ir bent vieną alternatyvą.	E1.4 Pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti atsižvelgdamas į jos pobūdį, prognozuoja rezultatus, siūlo idėjų problemoms spręsti, jas aptaria ir vertina, pasirenka tinkamiausią.
E2.1 Padedamas taiko gamtos mokslų žinias ir gebėjimus naujose situacijose, kai akivaizdžiai matoma sąsaja.	E2.2 Taiko gamtos mokslų žinias ir gebėjimus naujose situacijose, kai akivaizdžiai matoma sąsaja.	E2.3 Kūrybiškai taiko turimas gamtos mokslų žinias, gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose.	E2.4 Tikslingai ir kūrybiškai taiko gamtos mokslų žinias, gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose.
E3.1 naujose Padedamas vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3.2 Patiriamas vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą ir paaiškina savo vertinimą.	E3.3 Vertina gautus rezultatus atsižvelgdamas į realų kontekstą ir pagrindžia vertinimą argumentais.	E3.4 Kitiškai vertina gautus rezultatus, daro išvadas atsižvelgdamas į realų kontekstą.
E4.1 Mokytojo padedamas stebi ir fiksuoja asmeninę pažangą mokantis gamtos mokslų, įvardija bent vieną tobulintiną sritį.	E4.2 Pagal pateiktus kriterijus stebi, fiksuoja ir aptaria asmeninę pažangą, įvardija bent vieną savo stiprybę ir tobulintiną sritį mokantis gamtos mokslų.	E4.3 Pagal pateiktus kriterijus reflektuoja asmeninę pažangą, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų, kelia tolesnius mokymosi tikslus.	E4.4 Pagal pateiktus kriterijus reflektuoja asmeninę pažangą, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų, analizuoja savo pasiekimų priežasties-pasekmės ryšius, kelia tolesnius mokymosi tikslus.

F. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas

F1.1 Padedamas nurodo, kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis, įvardija paauglystėje organizme vykstančius pokyčius, pagrindines sveikos gyvensenos taisykles ir jų laikosi.	F1.2 Remdamasis gamtos mokslų žiniomis nurodo, kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis, atpažįsta ir įvardija paauglystėje organizme vykstančius procesus ir pokyčius, įvardija sveikos gyvensenos taisykles ir jų laikosi.	F1.3 Remdamasis gamtos mokslų žiniomis paaiškina, kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis ir įvardija savo vaidmenį joje, atpažįsta ir įvardija paauglystėje organizme vykstančius procesus ir pokyčius, įvardija ir apibūdina sveikos gyvensenos principus ir jų laikosi.	F1.4 Remdamasis gamtos mokslų žiniomis paaiškina, kad žmogus yra neatsiejama gamtos dalis ir savo vaidmenį joje, atpažįsta ir įvardija paauglystėje organizme vykstančius procesus ir pokyčius, paaiškina sveikos gyvensenos svarbą, principus ir jų laikosi.
F2.1 Pateikia pavyzdžių ir paaiškina, kaip žmogaus veikla, jo sukurti produktai ir technologijos veikia gamtą.	F2.2 Padedamas paaiškina, kad žmogaus veikla, mokslo atradimai ir technologijos lemia ne tik pažangą,	F2.3 Paaiškina, kaip žmogaus veikla, mokslo atradimai ir technologijos lemia ne tik pažangą, bet ir socialines, ekologines problemas.	F2.4 Paaiškina, kaip žmogaus veikla, mokslo atradimai ir technologijos susiję su žmonijos pažanga,

	bet ir socialines, ekologines problemas.		socialinėmis ir ekologinėmis problemomis.
F3.1 Padedamas paaiškina gamtos išteklių tausojimo ir saugojimo svarbą gyvenimo kokybei, antrinių žaliavų perdirbimo naudingumą. Pateikia pavyzdžių, kaip jis prisideda prie aplinkos išsaugojimo, išteklių tausojimo.	F3.2 Atsakydamas į klausimus paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą, taupiai vartoti išteklius ir perdirbti antrines žaliavas. Įvardija aplinkos ir išteklių apsaugos būdus ir dalyvauja jų įgyvendinime.	F3.3 Paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą, racionaliai vartoti išteklius ir perdirbti antrines žaliavas. Aptaria aplinkos ir išteklių apsaugos būdus, siūlo jų pritaikymą konkrečioje situacijoje, juos įgyvendina.	F3.4 Diskutuoja, kodėl svarbu saugoti gamtą, racionaliai vartoti išteklius ir perdirbti antrines žaliavas. Siūlo aplinkos ir išteklių apsaugos būdų, dalyvauja jų įgyvendinime ir įtraukia kitus.

8.4. 7–8 klasės

Pasiiekimų lygiai			
I	II	III	IV
A . Gamtos mokslų prigimties ir raidos pažinimas			
A1.1 Paaiškina ką ir kaip tiria gamtos mokslai ir nurodo gamtos mokslų tarpusavio sąsajas.	A1.2 Paaiškina, kad gamtos mokslai leidžia pažinti, ir suprasti gamtos ir technikos objektus, procesus, reiškinius. Apibūdina gamtos mokslų galimybes sprendžiant įvairias šiuolaikines problemas. Pateikia taikomųjų gamtos mokslų sričių pavyzdžių.	A1.3 Paaiškina, kad gamtos mokslai leidžia pažinti, ir suprasti gamtos ir technikos objektus, procesus, reiškinius bei numatyti procesų, reiškinių pasekmes. Apibūdina gamtos mokslų galimybes sprendžiant įvairias šiuolaikines problemas bei priimant sprendimus. Pateikia teorinių ir taikomųjų gamtos mokslų sričių pavyzdžių.	A1.4 Paaiškina, kad gamtos mokslai leidžia pažinti ir suprasti mus supantį pasaulį įvairiais lygmenimis (nuo elementariųjų dalelių iki galaktikų / nuo mažiausio (mikro) iki didžiausio (makro)) ir kaip visumą. Apibūdina gamtos mokslų galimybes ir ribas /ribotumą sprendžiant įvairias šiuolaikines problemas bei priimant sprendimus. Paaiškina sąsajas tarp teorinių ir taikomųjų gamtos mokslų sričių.
A2.1 Paaiškina, kad gamtos mokslų teorijos ir modeliai kuriami remiantis žmonijos sukauptomis teorinėmis žiniomis ir turima patirtimi. Nurodo, kad gamtos mokslų žinios ir pasaulio suvokimas kinta, atsiradus tyrimų metu patvirtintų naujų įrodymų.	A2.2 Paaiškina, kad gamtos mokslų teorijos, modeliai kuriami remiantis žmonijos sukauptomis teorinėmis ir praktinėmis žiniomis, kad tyrimų metu įgytos žinios leidžia geriau suprasti teorijas ir modelius. Nurodo, kad gamtos mokslų modeliai, teorijos gali vystytis jungiant skirtingų mokslų idėjas.	A2.3 Paaiškina, kad gamtos mokslų teorijos, modeliai kuriami remiantis žmonijos sukauptomis teorinėmis ir praktinėmis žiniomis, kad tyrimų metu įgytos žinios leidžia geriau suprasti, patvirtinti ar paneigti teorijas ir modelius. Nurodo, kad gamtos mokslų modeliai, teorijos gali vystytis jungiant skirtingų mokslų idėjas, kad gamtos mokslų žinios ir pasaulio suvokimas kinta, atsiradus tyrimų metu patvirtintų naujų įrodymų.	A2.4 Apibūdina, kaip gamtos mokslų teorijos, modeliai kuriami ir patvirtinami plėtojant žmonijos sukauptas žinias ir renkant įrodymus, kaip tikslinami pagrindžiant naujais įrodymais. Analizuoja, kaip gamtos mokslų modeliai, teorijos gali vystytis jungiant skirtingų mokslų idėjas, kaip gamtos mokslų žinios ir pasaulio suvokimas kinta, atsiradus tyrimų metu patvirtintų naujų įrodymų.
A3.1 Nurodo, kad moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų ir įvardija bent 1–2 etiško tyrimo požymius.	A3.2 Aiškina, kodėl moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai. Remiantis pavyzdžiais paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.	A3.3 Diskutuoja apie etikos normas, pagrindžia jų būtinumą moksliniuose tyrimuose.	A3.4 Aiškina, kodėl moksliniai tyrimai turi būti atliekami laikantis etikos normų, atsižvelgiant į galimą poveikį aplinkai. Argumentuodamas paaiškina, koks tyrimas yra etiškas.

A4.1 Pateikia gamtos mokslų vystymosi, atradimų istorijos ir jų taikymo pavyzdžių.	A4.2 Pateikia gamtos mokslų vystymosi ir atradimų istorijos pavyzdžių. Aptaria gamtos mokslų pasiekimus ir jų taikymą.	A4.3 Pateikia gamtos mokslų atradimų taikymo pavyzdžių, nagrinėja galimas jų taikymo teigiamas ir neigiamas pasekmes. Pateikia gamtos mokslų vystymosi istorijos pavyzdžių.	A4.4 Apibūdina gamtos mokslų vystymąsi Lietuvoje ir pasaulyje: įvardija žymiausius gamtos mokslų atstovus ir svarbiausius pasiekimus. Apibūdina ir vertina gamtos mokslų poveikį ir svarbą žmogui, bendruomenei, visuomenei.
B. Gamtamokslinis komunikavimas			
B1.1 Padedamas taiko gamtamokslines sąvokas, terminus, matavimo vienetus, užrašo fizikinių dydžių ir cheminių elementų simbolių, pasirenka tinkamą formulę.	B1.2 Patariamasi taiko gamtamokslines sąvokas, terminus, tinkamai užrašo fizikinių dydžių ir cheminių elementų simbolių, pasirenka tinkamą formulę ir iš jos išreiškia reikiamą fizikinį dydį, matavimo vienetus verčia daliniais ir kartotiniais.	B1.3 Skiria ir tinkamai taiko gamtamokslines sąvokas ir terminus apibūdinamas reiškinius ir objektus pažįstamame kontekste, tinkamai taiko fizikinių dydžių ir cheminių elementų simbolių, pasirenka tinkamą formulę ir iš jos išreiškia reikiamą fizikinį dydį, matavimo vienetus verčia daliniais ir kartotiniais.	B1.4 Skiria ir tinkamai taiko gamtamokslines sąvokas, terminus naujose / nestandartinėse situacijose, tinkamai užrašo fizikinių dydžių ir cheminių elementų simbolių, pasirenka tinkamą formulę ir iš jos išreiškia reikiamą fizikinį dydį, jungia kelias formules, matavimo vienetus verčia daliniais ir kartotiniais.
B2.1 Naudodamas nurodytus reikšminius žodžius, pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>diagrama, lentelė, tekstu, ir kt.</i>) pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, pagal pateiktus kriterijus klasifikuoja, padedamas apibendrina.	B2.2 Naudodamas nurodytus reikšminius žodžius, pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>diagrama, lentelė, tekstu, ir kt.</i>) pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, padedamas kritiškai vertina, analizuoja, apibendrina, interpretuoja, jungia kelių šaltinių informaciją.	B2.3 Įvardija reikšminius žodžius ir tikslingai pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>grafiku, diagrama, lentelė, tekstu, abstrakčiais simboliais ir kt.</i>) ir formomis pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, apibendrina, analizuoja, padedamas kritiškai vertina, interpretuoja, jungia kelių šaltinių informaciją.	B2.4 Įvardija reikšminius žodžius ir tikslingai pasirenka reikiamą įvairiais būdais (<i>grafiku, diagrama, lentelė, tekstu, abstrakčiais simboliais ir kt.</i>) pateiktą informaciją iš skirtingų šaltinių, ją lygina, klasifikuoja, analizuoja, kritiškai vertina, apibendrina, interpretuoja, jungia kelių skirtingų tipų šaltinių informaciją.
B3.1 Remdamasis mokytojo nurodytais šaltiniais atskiria faktus ir duomenis nuo subjektyvios nuomonės.	B3.2 Padedamas pasirenka patikimus informacijos šaltinius, atskiria objektyvią informaciją, faktus, duomenis nuo subjektyvios informacijos, nuomonės.	B3.3 Pasirenka patikimus informacijos šaltinius, skiria objektyvią informaciją, faktus, duomenis nuo subjektyvios informacijos, nuomonės.	B3.4 Pasirenka patikimus informacijos šaltinius ir paaiškina, kokiais kriterijais rėmėsi. Skiria objektyvią informaciją, faktus, duomenis nuo subjektyvios informacijos, nuomonės.

B4.1 Tekstu, piešiniais ar schemomis perteikia gamtamokslinę informaciją, naudoja skaitmenines technologijas.	B4.2 Suprantamai ir etiškai perteikia gamtamokslinę informaciją. Padedamas taiko faktų, idėjų, rezultatų ir išvadų pateikimo būdus – grafikus, diagramas, lenteles, modelius, tekstus. Cituoja šaltinius. Naudoja skaitmenines technologijas.	B4.3 Sklandžiai ir suprantamai, laikydamasis etikos ir etiketo perteikia gamtamokslinę informaciją. Pasirenka ir tikslingai taiko faktų, idėjų, rezultatų ir išvadų pateikimo būdus – grafikus, diagramas, lenteles, modelius, tekstus. Atsižvelgia į adresatą. Tinkamai cituoja šaltinius. Naudoja skaitmenines technologijas.	B4.4 Atsižvelgdamas į adresatą sklandžiai ir suprantamai, laikydamasis etikos ir etiketo normų/reikalavimų perteikia gamtamokslinę informaciją. Pasirenka ir tikslingai taiko faktų, idėjų, rezultatų ir išvadų pateikimo būdus – grafikus, diagramas, lenteles, modelius, tekstus. Tinkamai cituoja šaltinius. Tikslingai naudoja skaitmenines technologijas.
B5.1 Padedamas formuluoja klausimus padėsiančius išsiaiškinti ir suprasti gamtamokslinių reiškinių dėsningumus ir objektų savybes, aiškina savo atsakymus.	B5.2 Konsultuodamasis formuluoja klausimus padėsiančius išsiaiškinti ir suprasti gamtamokslinių reiškinių dėsningumus ir objektų savybes. Pateikdamas atsakymus, juos paaiškina.	B5.3 Nagrinėdamas gamtamokslinę informaciją ir atlikdamas tyrimus formuluoja klausimus padėsiančius išsiaiškinti ir suprasti reiškinių dėsningumus ir objektų savybes. Pateikia išsamius ir aiškius atsakymus pagrįstus tyrimų rezultatais ir faktais.	B5.4 Tikslingai formuluoja klausimus padėsiančius išsiaiškinti ir suprasti reiškinių dėsningumus ir objektų savybes. Savo atsakymus grindžia tikslingai pasirinktais argumentais.
C. Gamtamokslinis tyrinėjimas			
C1.1 Paaiškina, kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, įvardija tyrimo atlikimo etapus.	C1.2 Paaiškina, kas yra tyrimas, kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, įvardija tyrimų atlikimo etapus.	C1.3 Paaiškina, kas yra tyrimas, apibūdina skirtingus atlikimo būdus, įvardija tyrimo atlikimo etapų seką.	C1.4 Paaiškina, kas yra tyrimas, kuo skiriasi stebėjimas ir eksperimentas, kada jie taikomi, nurodo tyrimo atlikimo etapų seką.
C2.1 Padedamas formuluoja klausimus, tikslus ir hipotezes probleminei situacijai artimoje aplinkoje tirti.	C2.2 Formuluoja probleminius klausimus konkrečiai /įvardytai situacijai tirti, tyrimo tikslus, hipotezes.	C2.3 Formuluoja probleminius klausimus, tyrimo tikslus, hipotezes atpažįstamoms situacijoms tirti.	C2.4 Formuluoja probleminius klausimus, tyrimo tikslus, hipotezes naujoms situacijoms tirti.
C3.1 Padedamas planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, vietą ir laiką bei trukmę, duomenų fiksavimo formą. Nurodo, kaip nuskaityti matavimo rodmenis, siekiant užtikrinti rezultatų patikimumą.	C3.2 Patariamai planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, tyrimo atlikimo vietą, laiką bei trukmę. Nurodo, kaip pasirenkant priemones ir nuskaitant matavimo rodmenis, užtikrinti rezultatų patikimumą.	C3.3 Savarankiškai ir /ar bendradarbiaudamas su kitais klasės mokiniais planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, tyrimo atlikimo vietą, laiką bei trukmę. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad rezultatai būtų patikimi.	C3.4 Planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, medžiagas, tyrimo atlikimo vietą, laiką bei trukmę. Analizuoja, kaip tyrimo metodai, įranga, žmogiškasis faktorius gali veikti duomenų patikimumą. Pasirenka tinkamiausius

			planuojamo tyrimo rezultatų patikimumo užtikrinimo būdus.
C4.1 Padedamas atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, matavimo priemonių rodmenis.	C4.2 Konsultuodamasis atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, nuskaito matavimo priemonių rodmenis.	C4.3 Pagal pavyzdį atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, tiksliai nuskaito matavimo priemonių rodmenis, nurodo absoliutines matavimo paklaidas.	C4.4 Atlieka tyrimą: saugiai naudodamasis priemonėmis ir medžiagomis atlieka numatytas tyrimo veiklas laikydamasis etikos reikalavimų, tikslingai stebi vykstančius procesus ir fiksuoja pokyčius, tiksliai nuskaito matavimo priemonių rodmenis, nurodo matavimo paklaidas.
C5.1 Padedamas pateikia gautus tyrimo rezultatus mokytojo nurodytu būdu. Apskaičiuoja kelių bandymų rezultatų aritmetinį vidurkį.	C5.2 Konsultuodamasis apibendrina gautus duomenis ir rezultatus. Pateikiant duomenis skaičiuoja kelių bandymų rezultatų aritmetinį vidurkį. Rezultatus pateikia mokytojo nurodytu būdu.	C5.3 Apibendrina gautus duomenis ir rezultatus, vertina jų patikimumą. Paaiškina, kaip pasirinkti tyrimo metodai, įranga, žmogiškasis faktorius galėjo paveikti duomenų patikimumą. Pateikiant duomenis skaičiuoja aritmetinį vidurkį, procentus. Duomenis pateikia susistemintų duomenų lentelėmis, diagramomis ar kitais pasirinktais būdais.	C5.4 Apibendrina ir sistemina gautus duomenis ir rezultatus, vertina jų patikimumą. Paaiškina netikslių ar nepatikimų rezultatų priežastis. Pateikiant duomenis skaičiuoja kelių bandymų rezultatų aritmetinį vidurkį. Rezultatus pateikia pasirinkdamas kelis tinkamiausius būdus: lentelėmis, diagramomis, grafikais, piešiniais, schemomis.
C6.1 Padedamas nagrinėja tyrimo rezultatus ir formuluoja išvadas, palygina jas su hipoteze, įvardija rezultatus, kurie patvirtina arba paneigia hipotezę.	C6.2 Formuluoja išvadas remdamasis gautais rezultatais. Patikrina, ar pasitvirtino hipotezė, nurodo, kurie rezultatai patvirtina hipotezę arba dalijasi idėjomis, kodėl hipotezė nepasitvirtino. Aptaria, kas pavyko ar nepavyko atliekant tyrimą, ką būtų galima daryti kitaip.	C6.3 Formuluoja išvadas remdamasis gautais rezultatais. Patikrina, ar pasitvirtino hipotezė, ir paaiškina, kurie rezultatai ir kaip rodo, kad hipotezė pasitvirtino, arba kodėl hipotezė nepasitvirtino. Vertina atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo būdų.	C6.4 Formuluoja išvadas remdamasis gautais rezultatais. Patikrina, ar pasitvirtino hipotezė, ir paaiškina, kokie rezultatai rodo, kad hipotezė pasitvirtino, arba kodėl hipotezė nepasitvirtino. Analizuoja atliktą tiriamąją veiklą ir siūlo jos tobulinimo ir plėtotės būdų.
D. Gamtos objektų ir reiškinių pažinimas			
D1.1 Atpažįsta artimos aplinkos gamtos mokslų objektus ir reiškinius, padedamas juos apibūdina	D1.2 Atpažįsta gamtos mokslų objektus ir reiškinius įprastame kontekste, juos apibūdina	D1.3 Atpažįsta ir įvardija gamtos mokslų objektus ir reiškinius įprastose situacijose, juos apibūdina	D1.4 Atpažįsta ir įvardija gamtos mokslų objektus ir reiškinius naujame kontekste, juos apibūdina

įvardydamas pagrindines savybes, funkcijas ar vaidmenis, panaudojimą.	įvardydamas savybes, funkcijas ar vaidmenis, panaudojimą.	tikslingai vartodamas tinkamus terminus ir sąvokas.	įvardydamas ir siedamas savybes, funkcijas ar vaidmens, panaudojimą vartodamas tinkamus terminus ir sąvokas.
D2.1 Aiškindamasis procesus ir reiškinius taiko gamtos mokslų žinias.	D2.2 Aiškindamasis procesus ir reiškinius, taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias.	D2.3 Aiškindamasis procesus ir reiškinius taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias jas siedamas tarpusavyje įprastuose kontekstuose.	D2.4 Aiškindamasis procesus ir reiškinius tikslingai taiko gamtos mokslų ir kitų dalykų žinias jas siedamas tarpusavyje naujuose kontekstuose.
D3.1 Aiškindamasis artimos aplinkos gamtamokslinių reiškinių dėsningumus, padedamas įvardija reiškinių priežastis ir pasekmes	D3.2 Aiškindamasis artimos aplinkos gamtamokslinių reiškinių dėsningumus, atpažįsta ir įvardija reiškinių priežastis ir pasekmes.	D.3.3 Paaiškina nagrinėjamų reiškinių dėsningumus, atpažįsta priežasties ir pasekmės ryšius, taiko gamtos mokslų dėsnius.	D.3.4 Aiškindamasis gamtamokslinių reiškinių dėsningumus, atpažįsta, įvardija ir paaiškina priežasties ir pasekmės ryšius.
D4.1 Lygina objektus, reiškinius ir procesus, remdamasis nurodytomis jų savybėmis ir požymiais.	D4.2 Lygina, klasifikuoja objektus, procesus, reiškinius, remdamasis jų pagrindinėmis bei kai kuriomis antrinėmis savybėmis ir požymiais.	D4.3 Lygina, klasifikuoja, objektus, procesus, reiškinius, remdamasis jų savybėmis ir požymiais.	D4.4 Lygina, klasifikuoja objektus, procesus, reiškinius siedamas ir apibendrindamas jų savybes ir požymius.
D5.1 Padedamas modeliuoja artimos aplinkos procesus ar reiškinius, pastebi ir įvardija dėsningumus.	D5.2 Modeliuoja gamtamokslinius procesus ir reiškinius, pastebi ir įvardija jų pagrindinius dėsningumus	D5.3 Modeliuoja nagrinėjamus procesus ir reiškinius, taikydamas turimas gamtamokslines žinias, pastebi, įvardija ir paaiškina gamtos mokslų dėsningumus.	D5.4 Modeliuoja gamtamokslinius procesus ir reiškinius, nustato ir paaiškina jų dėsningumus.
E. Problemų sprendimas ir refleksija			
E1.1 Padedamas pasirenka tinkamą būdą užduočiai atlikti. Siūlo idėjų problemoms spręsti, jas aptaria.	E1.2 Konsultuodamasis pasirenka tinkamą būdą užduočiai atlikti, atsižvelgdamas į jos pobūdį. Siūlo idėjų problemoms spręsti, jas aptaria ir vertina, pasirenka tinkamiausią.	E1.3 Pasirenka tinkamą strategiją užduočiai atlikti atsižvelgdamas į jos pobūdį ir esamas galimybes, siūlo problemos sprendimo alternatyvų.	E1.4 Pasirenka tinkamą strategiją atsižvelgdamas į užduoties pobūdį ir esamas galimybes, siūlo problemos sprendimo alternatyvų, analizuoja informaciją ir prognozuoja rezultatus.
E2.1 Padedamas taiko gamtos mokslų žinias, gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose artimos aplinkos situacijose.	E2.2 Kūrybiškai taiko gamtos mokslų žinias, gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose.	E2.3 Tikslingai ir kūrybiškai taiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus naujose situacijose	E2.4 Tikslingai ir kūrybiškai taiko turimas gamtos mokslų žinias ir gebėjimus, gautus tyrimų rezultatus skirtingų gamtos mokslų integravimo reikalaujančiose nestandartinėse situacijose.

E3.1 Padedamas vertina gautus rezultatus, juos apibendrina, daro išvadas atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3.2 Krištiškai vertina gautus rezultatus, juos apibendrina, daro išvadas atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3.3 Krištiškai vertina savo ir kitų gautus rezultatus, lygina juos tarpusavyje, apibendrina, daro išvadas atsižvelgdamas į realų kontekstą.	E3.4 Analizuoja ir krištiškai vertina savo ir kitų gautus rezultatus, lygina juos tarpusavyje, apibendrinamas pagrindžia argumentais, daro išvadas atsižvelgdamas į realų kontekstą.
E4.1 Pagal pateiktus kriterijus aptaria asmeninę pažangą, įvardija bent vieną savo stiprybę ir tobulintiną sritį mokantis gamtos mokslų.	E4.2 Pagal pateiktus kriterijus stebi, fiksuoja ir aptaria asmeninę pažangą, įvardija bent vieną savo stiprybę ir tobulintiną sritį mokantis gamtos mokslų.	E4.3 Reflektuoja asmeninę pažangą mokantis gamtos mokslų, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis, kelia tolesnius mokymosi tikslus.	E4.4 Reflektuoja asmeninę pažangą, įvardija savo stiprybes ir tobulintinas sritis mokantis gamtos mokslų, analizuoja savo pasiekimų priežasties-pasekmės ryšius, kelia tolesnius mokymosi tikslus, numatydamas konkretų laikotarpį.
F. Žmogaus ir gamtos dermės pažinimas			
F1.1 Nurodo, kad žmogus pavaldus tiems patiems gamtos dėsniams, kaip ir visi kiti organizmai. Atpažįsta ir įvardija su lytiniu brendimu susijusias problemas. Laikosi sveikos gyvensenos principų, aptaria, kuo pavojingos psichoaktyvios medžiagos.	F1.2 Nurodo, kad žmogus pavaldus tiems patiems gamtos dėsniams, kaip ir visi kiti organizmai. Atpažįsta ir įvardija su lytiniu brendimu susijusias problemas. Laikosi sveikos gyvensenos principų ir paaiškina, kodėl psichoaktyvios medžiagos yra pavojingos.	F1.3 Remdamasis gamtos mokslų žiniomis paaiškina, kad žmogus pavaldus tiems patiems gamtos dėsniams, kaip ir visi kiti organizmai. Atpažįsta ir įvardija su lytiniu brendimu susijusias problemas. Paaiškina, kodėl svarbu laikytis sveikos gyvensenos principų, kuo pavojingos psichoaktyvios medžiagos.	F1.4 Diskutuoja apie gamtos dėsnius, kuriems žmogus, kaip ir visi kiti organizmai, yra pavaldus. Atpažįsta ir apibūdina su lytiniu brendimu susijusias problemas. Laikosi sveikos gyvensenos principų ir paaiškina, kodėl svarbu jų laikytis, kuo pavojingos psichoaktyvios medžiagos, siūlo prevencinių psichoaktyvių medžiagų vartojimo priemonių.
F2.1 Įvardija gamtos mokslų ir technologijų įtaką visuomenės raidai. Nurodo gyvenimo sąlygų gerinimo būdus ir įvardija jų pasekmes gamtai.	F2.2 Paaiškina gamtos mokslų ir technologijų įtaką visuomenės raidai. Nurodo gyvenimo sąlygų gerinimo būdus, paaiškina žmogaus veiklos pasekmes gamtai ir vertina jas artimosios aplinkos mastu.	F2.3 Paaiškina gamtos mokslų ir technologijų įtaką visuomenės raidai. Nurodo gyvenimo sąlygų gerinimo būdus, paaiškina žmogaus veiklos pasekmes gamtai ir vertina jas vietovės bei globaliu mastu.	F2.4 Paaiškina ir įvertina gamtos mokslų ir technologijų įtaką visuomenės raidai. Siūlo gyvenimo sąlygų gerinimo būdų, numatydamas žmogaus veiklos pasekmes gamtai ir vertina jas vietovės, šalies ir globaliu mastu.
F3.1 Aptaria gamtos saugojimo, racionalaus išteklių vartojimo ir antrinio žaliavų perdirbimo svarbą. Pateikia aplinkos ir gamtos išteklių	F3.2 Paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą, racionaliai vartoti išteklius ir perdirbti antrines žaliavas. Aptaria aplinkos ir gamtos išteklių apsaugos	F3.3 Apibūdina gamtos išteklių ribotumą. Argumentuotai siūlo kaip mažinti vartojimo apimtį, vengti vienkartinį daiktų, rūšiuoti atliekas ir jas perdirbti. Laikosi aplinkos	F3.4 Siedamas su socialinėmis pasekmėmis žmonijai argumentuotai paaiškina, kodėl svarbu saugoti gamtą, racionaliai vartoti išteklius ir perdirbti antrines žaliavas. Vertina

apsaugos būdų bei jų pritaikymo pavyzdžių artimoje aplinkoje.	būdus ir priemones, jų pritaikymą konkrečioje situacijoje.	apsaugos taisyklių, aktualių norminių dokumentų. Nurodo Raudonosios knygos svarbą organizmų pažinimui ir išsaugojimui.	aplinkos ir gamtos išteklių apsaugos būdus ir pagrįsdamas parenka tinkamiausią konkrečioje situacijoje.
---	--	--	---